

धीर-पुर्ण पुस्तक संप्रदानथ

नमौ तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

बाबाल, लालितपुर,

नेपाल।

Poorna Bahadur Bajrancharya

Lalitpur, Gahebahl, Nepal

आनन्दकुटी लुम्बिनी

बुद्धधर्म सम्बन्धी नेपालको एक सात्र पत्रिका

लुम्बिनी वर्ष १९७६

वर्ष ७
अंक १

ने. सं. १०६६
ई. सं. ११७६

वार्षिक रु. १०/-
मूल्य रु. २/-

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू

[स. द. नं. १/०३१ प्र. जि. अ. का. का.]

“आनन्द भूमि” क्रो नियमः—

- १] ‘आनन्द भूमि’ आनन्दकुटी विहार गुठीको मासिक मुख्य-पत्र हो । ‘आनन्द भूमि’ पूणिमामा निष्ठिकन्ध ।
- २] यसको वार्षिक चन्दा रु० १०/-, अर्ध वार्षिक रु० ६/-, एक प्रतिको रु० २/-, जुन महिनामा पनि ग्राहक बन्न सकिन्छ ।
- ३] बुद्ध-धर्म सम्बन्धी लेख मात्र यसमा छापिने छ ।
- ४] कुनै लेखकद्वारा प्रकट भएको विचारको उत्तरदायी सम्पादक मण्डले हुने छैन ।
- ५] प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवहार र चन्दा व्यवस्थापकको नाममा पठाउनु पर्छ । पत्र व्यवहार गदाखेरि आपनो ग्राहक संघर्ष, पूरा नाम ठेगाना राख्नोसित लेखि पठाउनु पर्छ ।
- ६] पत्रिका नलिने भएको खण्डमा वा आपना ठेगाना हेरफेर गर्नु परेमा एक महिना अगाडि नै व्यवस्थापकलाई सूचना दिइनु पर्छ ।
- ७] कुनै पनि रचना प्रकाशित गर्न वा नगर्न अधिकार सम्पादक मण्डलमै रहने छ ।

आनन्द भूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय-सूची

लेखक	पाता	लेखकका
नेपाली भाषा		
बुद्ध-वचन	१	
वौद्धधर्म क्रान्ति, शान्ति र	२	ए. केवलानन्द
विश्व मैत्री	४	भिक्षु कुमार काशय
महामानव “बुद्ध” मेरो छोटो विवेचना	७	धर्मरत्न शाक्य
बुद्ध-जीवनि	११	किरणराज वज्राचार्य
नेपाल भाषा		
खनाथे यायगु वानि	१३	मयूजु प्रेमहेरा ताम्राकार, एम.ए.
स्वाँयापुहो	१५	श्री मुनिन्द्र
अन्य यशोधरा छंगु नारो हृदययात	१६	बुद्धरत्न शाक्य ‘स्नातक’
धर्म रथ	१७	ज्ञानवज्ज वज्राचार्य
पासा	२०	रत्न सुन्दर शाक्य
अनित्य	२६	स्व. वौद्धऋषी महाप्रज्ञा
लुम्बिनी व लुम्बिनीया यात्रीपि	२१	भिक्षु सुदर्शन
बुद्ध-धर्मय् भिक्षु-संघ	२५	भिक्षु ज्ञानपूर्णिक
The Practical Significance of.... .. International Project.....	३०	N. B. Bajracharya
बौद्ध जगत	३३	Bhikkhu Amritanand
	१	

श्रीमाणपण्डु व्राण्डि

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय
सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धर्मं
आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान
कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवल परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

(महावग-विनयपिटक)

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुखको लागि, विश्वमाथि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको हित सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश पार ।

सम्पादक संघर्ष

भिक्षु अश्वघोष

श्री वटुकृष्ण ‘भूषण’

श्री न्हुँद्रेबहादुर बज्राचार्य

बर्ष ७

अङ्कु १

बैशाख २०३६ बुद्ध संवत् २५२३

आनन्दकुटी, स्वयम्भू

बुद्ध-वचना

सचे लभेथ निपकं सहायं,
संद्वि चरं साधु विहारि धीरं,
अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि
चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा ।

अर्थ - पाको बुद्धि भएको सज्जन साथी पाए सबै प्रकारको बिध्न बाधा हट्छ, अनि सचेत तथा प्रसन्न भइ त्यस व्यक्तिको सत संगत गर ।

नो चे लभेथ निपकं सहायं,
संद्वि चरं साधु विहारि धीरं ।
राजा व रडुं विजितं पहाय,
एको चरे मातङ्गः रञ्जो व नागो ।

अर्थ - पाको बुद्धि भएको तथा सच्चरित्रवान् साथी नपाए राजाले पराजित देश छोडे छैं छाडेर मातङ्गः हातिङ एकले हिडनु बेस ।

“बौद्ध धर्म क्रान्ति शान्ति र मुक्तिको मार्ग हो”

भगवान् बुद्धको उपदेश अनुसार चत्यो भने संसारमा
मैत्री र शान्तिको स्थापना हुनेछ । बौद्ध धर्म विश्ववन्धुत्व
तथा शान्तितिर लम्ने बाटो हो । कसै कसैले बौद्ध धर्मलाई
मुक्तिदायक नमान्त सक्छ, तर कसै कसैलाई भगवान्
बुद्धको क्रान्तिकारी वचनहरू सुनेर आधातपनि लाग्छ ।
साँच्चै भनौ भने यिनीहरू (बुद्धवचनहरू) जम्मै क्रान्ति
शान्ति तथा मुक्तिको लागि नै हो ।

उहि व्यक्ति क्रान्तिकारी हो जसले त्रीहरू देख्छ
तथा तिनीहरूको तीव्र विरोधको लागि दृढसंकल्प गर्छ ।
सिद्धार्थ कुमारको जीवन विलासिता आनन्द तथा इन्डिय-
सुखहरू द्वारा परिपूर्ण थियो । उसलाई कुनै पनि कुराको
अभाव थिएन । एक दिन उ बाहिर निस्कयो । उसले
चारैतिर हैङ्घो तथा बृद्ध, रोगी तथा मृतक देखेर दुःख
लाग्यो । एक जना क्रान्तिकारीले जस्तै उसले सोच्यो कि
उसको जीवन तुच्छ, रिक्त तथा निरर्थक छ, त्यसैले उसले
आफ्नो परिवार छाडी दियो र आफ्नो मान्छेहरू तथा
सहयोगीहरूमा परिवर्तन ल्याईदियो ।

‘प्रतीकार कर्ता’ क्रान्तिकारीको ठिक उल्टो हुन्छ ।
उसले वस्तुहरू जस्तो छन् त्यस्तै देखन चाहन्छ र परिवर्तनको
पुरा विरोध गर्दछ । उसले परिवर्तन चक्र रोकन खोज्छ

तर अनित्यताको कारणले गर्दा चाँडै व केाहि समय पछि
उ आफैले नियम उलंघन गर्छ र त्यसको साथै परिवर्तन
चक्रको पनि नियम विगारी दिन्छ ।

जब बुद्धले दुःखको कारण पत्ता लगाउनु भयो तब
उहाँले क्षापनो सिद्धान्त प्रचारको दृढ संकल्प गर्नु भयो
तथा धर्मचक्र प्रवर्तन सुत्रको उपदेश दिनु भयो जसलाई
धर्मको चक्र धुमाउनु भनिन्छ । अर्थात उहाँले ऋषिपतन
मृगदायमा धर्मको चक्र धुमाउगु भयो । धर्म चक्रको प्रवर्तन
लोभ, द्वेष र मोहको विरुद्ध मात्रै क्रान्ति यिएन, तत्का-
लिन ब्राह्मण धर्मको पनि प्रतिकार थियो ।

विचार गर्न योग्य कुरो यो छ कि बुद्धले अरू क्रान्ति-
कारीहरूले जस्तै परिवर्तन चक्रलाई प्रवर्तित गर्नु भएन,
उहाँले मानव मात्रको दुःखको मुक्तिको ल.गि बैज्ञानिक
खोज प्रारम्भ गर्नु भएको थियो तथा ४ आयं सत्यको
ज्ञान प्राप्त गर्नु भएको थियो । उहाँले आहापाउनु भएको
थियो कि दुःखको जरा तृष्णाहो तथा सब कुरा प्रतित्य
समुत्पादमा आधारित छ । यसरी उहाँ दुःखबाट मुक्ति
पाउने बाटो देखाउनमा सफल हुनु भयो । जो चक्रलाई
पछाडि धुमाउन चाहन्छ वा जो उन्मतिको विरुद्ध लग्न
चाहन्छ— यिनीहरूमा तथा उहाँमा यहि फरक थियो ।
दोश्रो फरक यो छ कि अरू क्रान्तिकारीहरू जनतामा

परिवर्तन ल्याउन चाहन्छ तर स्वयं आफुलाई बदलन इच्छै गर्दैन । केवल उनीहरूमात्रै उचित वाटीतिर लागेका अरुहरू अनुचिततिर लागेका भन्ने उनिहरू ठान्छन् । उनिहरूको कान्ति जुन कि निश्चित विचारवाट शुरू हुन्छ, धंरे जसो विवादमा समाप्त हुन्छ । जब यहि विवादले विजयको रूप लिन्छ, तब अधिकार र चमत्कारको उदय हुन्छ । उनीहरू विरोधी कार्यकर्ता बन्न जान्छन् तथा आफ्नो काम निश्चित गर्न खोज्छ । मुक्तिको शक्ति छलज्ञ होस् भन्ने उनिहरू चाहन्छन् ।

त्यो कान्ति जुन विवादमा आधारित छ, विवाद मै संलग्न र विवाद नै शृङ्खी गर्दछ, कहिले पनि मुक्ति र शान्ति प्राप्त गर्न सफल हुन सक्दैन । यो बौद्धधर्म कान्ति भन्दा विल्कुल फरक छ जुनले कि दुःखको कारण मात्रै पत्ता लगाउने होइन, दुःखको कारण पनि निरोध गर्दछ । दुःखको कारण निरोध गर्नु एक महान परिवर्तन हो जुन कि हरेक मनुष्यले आफ्नो जीवनमा गर्न सक्दछ । जब यो कान्ति हुन्छ तब दिमाग पूर्ण रूपमा परिवर्तन हुन्छ । पहिले यसले बाहिरी संसारलाई तुण्णाको आँखाले हेर्दछ, त्यसपछि मात्रै दुःखको कारण निरोध गर्नमात्रृद्यान दिन्छ । फेरी दिमाग बाहिरी संसारतिर आकशित हुन्छ तथा विश्वलाई नै अर्को दृष्टिकोणवाट हेर्दछ । यसमा एक पूर्ण कान्ति हुन्छ । अतः बौद्ध धर्म एक कान्ति मार्ग हो भनी स्वीकृता गर्नु पर्छ ।

बौद्ध धर्ममा मुक्तिको सिद्धान्त के छ र सामान्य अभ्यास संग यसको के फरक छ— अब यस कुरोमा विचार गोरीं । अनेक विद्वान बैज्ञानिक कहलिएका व्यक्तिहरूलाई जब आपनै समझ्यामा विचार गर्नु पर्ने हुन्छन् तब उनीहरू पूर्ण रूपले यस भावनालाई त्यागीदिन्छन् । उनीहरू दुःखदेखि होशियार रहन्छन् तर के उनीहरू यसलाई

हटाउन सावधानी साथूयसको कारण खोज्दछ त ? साधारणतः उनीहरू यस्तो गर्दैनन् । उदाहरणको लागि जब उनीहरूको टाउको वा पेट दुखेको हुन्छ तब के उनिहरू धैर्य तथा ज्ञान पूर्वक यसको कारण खोज्दछ त, ताकि देखेको निको गर्नेसकोस् ? अहं, दशमा नौ जनात चाँडै चाँडै जडी बुटी वा औषधि प्रयोग गर्नमा लाग्छन् जसबाट कि दुखेको त निको हुन्छ तर त्यसको कारणमा केहि पनि असर गर्दैन । अनि केहि दिन पछि फेरि दुखन थाल्छन् र उनिहरू फेरी औषधि खान्छन् । यस्तै गरी दश बीस वर्षपछि अपरेशन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसले अरुकारणहरू भन्दा धेरै मानिसहरू रोगको कारणले मठ्ठन् । तपाईं भन्न सबनु हुन्छ कि यो बौद्ध धर्म होइन । तर म मान्दिन । यसले दुःख तर्फ लग्छ र मृत्यु को कारण बन्छ ।

धेरै जसो भयानक (रोगहरू) पेटबाटै शुरू हुन्छ । धेरैको यहि दशा छ । हामी सबै आ-आफ्नो पेटमा चाख राखदछौ । तर जब हामीलाई दुःखको अनुभव हुन्छ तब कस्तो लाग्छ त ? कसले रोकला र यसलाई बैज्ञानिक तवरले घृणित प्रेमको सन्ताप भनेर विश्लेषण गरी ? यस असहमतिले, रोगीको लागि दुःखको पीडा हो, कसरी लाभ भुल्दछ र मित्र पनि स्मरण गर्दैन ? यदि यसौ गर्न सक्यो भने उसलाई दुःख हुँदैन । अन्तमा यो भन्नु पर्दछ कि व्यक्तिले एक महान मानिसिक पीडा फ्लेदछ जुन धेरै जसो भावको अनुभार वृद्धि हुन्छ । यहि निर हामीलाई कान्ति आवश्यकताको भान हुन्छ । यस्तो दुःखको भूल-भुलैयाबाट मुक्त हुने बाटो कुन चाहिं हो ? कान्तिको नियम के हो ? के अरुहरूलाई रोकिदिनु मात्रै कान्ति हो ? के चारैतिर विवाद फैलाउन नै कान्ति हो ? होइन, साधारणतः कान्तिमा कारणको पत्ता लगाउनु विद्यमान हुन्छ— यहि बौद्ध धर्मको सिद्धान्त हो ।

विश्व मैत्री

विश्व मैत्री दुई शब्दको समूह हो । मैत्रीको सामान्य अर्थ मित्रभाव अथवा मित्रता हो । स्नेह राखनु अर्थात् प्राणी मात्र प्रति मृदु चित्त उत्पन्न गर्नु नै खास अर्थमा मैत्री हो । तर स्नेह राख्नुको मतलब रागले टाँसिनु होइन, न त कसै प्रति मृदु चित्त उत्पन्न गर्नुको अर्थ कसैको वशमा आफुलाई पार्नु हो । जहाँ राग हुँच्छ, त्यहाँ मैत्री हुन सक्तैन । रागको प्रभाव युक्त मित्रता यस दिशामा क्लेशधर्म नै हुन जान्छ । कारण किन भने मैत्री कोध विरोधी शुद्ध आकांक्षा युक्त विचारलाई भनिन्छ । एउटा साथीले अर्को साथीको गुण देख्छ, उसमा विपत्तिको इच्छा हुँदैन । यही विचार, यही प्रकृति, यही स्वभाव जब प्राणि मात्र प्रति रहन जान्छ, तब मैत्री अभिवृद्धि हुन जान्छ र यसले विश्व मैत्रीको रूप लिन्छ ।

मलाई जस्तै सबैलाई दुःखको चाहना हुँदैन, म जस्तै सबै दुःख देखि तसिन्छ, मलाई जस्तै सबैलाई सुख प्यारो हुन्छ भनी जानी सबैको दुःख हरेस् सबैले सुख पाओस् भनी अभिलाषा राख्ने स्वभाबले नै मैत्री प्रस्फुरित हुन्छ । कारण यो स्वभाव युक्त व्यक्तिले मात्र मैत्री युक्त कुरा गर्छ, मैत्री सम्प्रपुक्त कार्य गर्छ । मैत्री द्वेष रहित चैतसिक मनो-भूमिमा प्रस्फुरित हुन्छ । मैत्रीको अगाडी स्व पर धनी गरीब, राङ्गो नराङ्गो, ठूलो सानो, तल्लो जात, माथिल्लो जात आदि भेद दृष्टि हुँदैन ।

मैत्रीको लक्षण सबै प्रति हितोपकार हो । यसको रस अथवा कृत्य राङ्गो कुया कलापलाई प्रत्यक्ष प्रकाश पार्नु कोध रहित हुनु हो । सौभ्यभाव मैत्रीको प्रत्युप्रस्थान हो भने, आफु प्रति प्राणीहरूको मनापभाव देखाउनु यसको पदस्थान अथवा मूल कारण हो ।

मैत्रीवृद्धि गर्ने व्यक्तिले अरुको भलाईलाई, नै आपो भलाई थान्दछ । शत्रुहरू प्रति पनि मित्रहरूलाई जस्तै राङ्गो होस् फलोस् फुलोस् भनी कामना गर्नुको साथै कार्य पनि गर्छ । उसको विचारमा कुनै शत्रु मिशुको भावना हुँदैन । यही गुणाङ्गले पूर्ण हुनु भएको बुद्धले आफुलाई हृत्या गर्न खोज्ने देवदत्त, मानिसहरूको हृत्या गरी औंलाको माला लगाउने अंगुलिमाल, आफुलाई मार्न आउने नालागिरि हात्तीर औरस पुत्र राहुल प्रति समझाव चित्त राख्नु भएको कुरा यस प्रसंगमा स्मरणीय छ ।

मैत्रीभाव युक्त व्यक्तिले कसै प्रति रीस राग गर्दैन । मैत्री रहित व्यक्तिको अनुहार तप्त सूयंको जस्तो हुन्छ भने मैत्री युक्त व्यक्तिको अनुहार शीतल चन्द्रको जस्तो हुन्छ । मैत्री युक्त व्यक्तिलाई देख्ने वित्तिकै मनमा सन्तोष आउँछ । सात वर्षिय राहुल कुमारले बुद्धको छायामा पर्दा आप्नो उदार भावना व्यक्त गरेको थियो, “महाश्रमण, तपाईंको छाया अति शीतल रहे छ ।”

वास्तविक मैत्री आत्मार्थ न भै परार्थ हुन्छ । धेरै

जसो मानिसहरूले आपनो लाभको निमित्त अथवा मैत्रीको कल प्राप्तार्थ सबै सत्व प्राणीहरू निदुःखी र सुखी होउन् भन्ने कल्पना गठेन । त्यस किसिमको मैत्री उच्च भावना युक्त मैत्री हुनसक्दैन । मैत्रीयुक्त व्यक्तिमा स्वच्छ र स्वतन्त्र विचार हुन्छ । कहिल्ये कसैको हानी पुन्याउने विचार उसमा हुँदैन ।

जति जति प्राणीहरूको बीच पारस्परिक मैत्री स्थापित हुँदै जान्छ, त्यति त्यति जीवन प्रतिको अशान्त भार कम हुँदै जान्छ । यसको विपरीत मैत्री रहित व्याक्त अरूलाई पीडा दीने, कष्ट दिने, आधात पुन्याउने खालको हुन्छ । मैत्रीको अभावमा नै मानिस भयभीत वशीत हुनु पर्ने हुन्छ । मैत्री रहित अवस्थाना नै मानिस आ-आपसमा स्तम्भित हुन्छन् । मारपीत गर्नु, काट्नु, चोर्नु आदि कार्य मैत्री भएको व्यक्ति मार्फत मैत्री भएको व्यक्ति प्रति हुने होइन । मानव-समाजमा मैत्रीको अभावले नै परिश्रम पूर्वक अर्जिराखेको धन सम्पत्ति पुलिस, सिपाही, अड्हा, अदालत र शस्त्र अस्त्रमा खर्च गरिरहनु परेको हो । एक देशले अर्को देश प्रति, राष्ट्रले, अर्को राष्ट्र प्रति यथार्थ मैत्री राख्न न सक्नाको कारणले नै आज युद्धको आशंका बढै गडाहेको छ । शस्त्र अस्त्रको भण्डार वृद्धि हुँदै छ ।

आजको युग वैज्ञानिक युग हो । यस युगमा प्रत्येक व्यक्तिले प्रत्येक क्रिया कलापलाई परिक्षण गरी, विचार गरि गर्ने गर्दछन् भन्ने जुन भावना व्याप्त छ, त्यसलाई सुहाउने गरी विचार र भावनामा परिवर्तन ल्याउनु आवश्यक छ । विज्ञानको विकासले आज ससारको गति-विधिमा निकै अन्तर ल्याइसकेको छ । मानिसको जीवन इतरमा वृद्धि भएको छ । विभिन्न भौतिक साधनको उपलब्धिले मानव मस्तिष्कलाई विस्तृत पारिसकेको छ । तर भौतिक साधन सम्पन्न व्यक्तिहरूले वास्तविक सुखको

अनुभूति प्राप्त गर्न न सक्नुमा कुनै किसिमका अभाव अवश्य ठुकिन्छ । त्यो अभावको परि-पूर्ति तब सम्म हुने सक्दैन, जब आध्यात्मिक पक्षलाई अयत्रा सद्वर्मलाई मानिसले अंगीकार गर्न सक्दैन ।

आध्यात्मिक क्षेत्रको विकास विना मानिसले वास्तविक सुख शान्ति हासिल गर्न नसक्ने कुरा विश्वको वर्तमान स्थितिलाई निरीक्षण गरेर नै बुझन सकिन्छ । जुन किसिमको तनावको वातावरण आज विश्वमा फैलिएको छ, नमूनाको रूपमा प्रस्तुत गर्न सकिन्छ । अतः आजको यस युगमा हिजोको युगमा भन्दा धर्मको निके खाँचो भइसकेको छ । आजको युगमा बुद्धको निम्न अमरवाणी सबैको निमित्त मननयोग्य देखिन्छ । विश्व शान्तिको लागि, विश्व मैत्रीको लागि, राष्ट्र रक्षाको निमित्त, देश समुदायतिको खातिर र पारस्परिक द्वेष विद्वेष पन्द्राउनको निमित्त बुद्ध भन्नु हुन्छ,

“न हि वेरे न वेरानि, सम्मन्तीघ कुदाचनं ।

अवेरेन च सम्मन्ति, एस घम्मो सनन्तनो ।”

अर्थात् “वैरभावले वैरभाव कहिल्ये शान्त हुँदैन । वास्तविकमा अवैरभावले नै वैरभाव शान्त हुन्छ । यही नै सनातन धर्म हो ।”

आजको विश्व प्रतिस्पर्धामा संलग्न छ । विज्ञानले दिएको अमूल्य उपहारलाई विश्व शान्तिको निमित्त प्रयोग गर्नुको सत्ता विनाशकारी होडवाजीमा होम्न तत्पर रहेको देखिन्छ । भू-स्वर्ग एक गर्न समर्थ भएको विज्ञानको चमत्कारले एकातिर अवर्णनीयसकलता हासिल गर्न खोजेकोछ भने अर्कोतिर त्यसैलाई प्रतिस्पर्धा र होडवाजीमा भ्रिमभूत पाने पनि पछि हट्न चाहेको जस्तो देखिन्न । जुन विश्वलाई नै आकुल व्याकुल पार्ने, स्तम्भित पार्ने र त्रशित पार्ने

बाहेक विश्व मैत्री, भ्रातृत्व भावना, सहिष्णुता, एवं सहानुभूति वद्धि गर्ने कार्य हुन सक्तैन । यसले कहिले पनि मानव जगत सुख शान्ति पूर्ण हुन सक्तैन । यदि आज विश्वले अमन चैन कायम गर्नु छ भने कुनै किसिमको प्रतिस्पर्धा रहित बुद्ध-धर्मको सिद्धान्तलाई अपनाउनु नितान्त आवश्यक छ ।

आज सम्मको इतिहासमा बुद्ध-धर्मले प्रतिस्पर्धाको कुनै किसिमको भावना दर्शाएको पाइन्न । यस धर्मले आफ्नो लामो यात्राभा विभिन्न किसिमका मार खपी सके । यसले अन्य धर्मावलम्बीहरूको इष्ट्याको आगोमा आफ्ना विहारहरू, चैत्यहरू, धर्म-ग्रन्थहरू र अनेकों अमूल्य धार्मिक निधिहरू बाल्नु परेता पनि कहिल्ये त्यसको प्रतिक्रिया जनाएको थिएन र छैन । कारण बुद्ध-धर्म युगों देखि शान्तिप्रिय धर्मको रूपमा अगाडि बढ़दै आइरहेको थियो र द्व्य पनि । यस धर्मले आफ्नो सिद्धान्त निम्न रूपमा अगालि राखेको छ ।

“जयं वेरं पसवति, दुर्खं सेति पराजितो ।” अर्थात् ‘जीत हुनाले वैरभाव प्रश्ववन गराउँछ, हार हुने व्यक्ति दुःखित भइ रहनु पर्दछ ।’ यो सिद्धान्त कहिले पनि असत्य भएको छैन । यो ध्रुव सत्य रहने छ ।

भगवान बुद्ध र वहाँको धर्मले विश्व मैत्रीलाई बढी प्राथमिकता दिइराखेको छ । सम्पूर्ण बौद्ध जगत यसै सिद्धान्तमा आधारित छ । वस्तुतः बुद्ध-धर्मको मैत्रीको शिक्षा चिन्तन मननमा मात्र लागेर हुने होइन । यसलाई शारीरिक कार्यको रूपमा पनि प्रयोगमा लाउनु पर्दछ ।

सारांगमा भन्ने हो भने, जहाँ मैत्री हुँच्छ, त्यहाँ क्रोध हुँदैन । क्रोध शान्तिको मल हो । यस मललाई मैत्री

रूपी पानीले पखालि दिन्छ । त्यति मात्र होइन, मैत्री शरीर र मन सुगम्भित पर्ने दिव्य औषधिको सुगन्ध हो ।

बाघले भोका मृग-शिशुलाई, आफ्नो शिशु सम्ही दूध खुवाउनु, मीरले आफ्नो प्वाँखको छायामा सुप तापले अति तप्त नागराजालाई विश्राम दिनु, नागले आफ्नो शरीर माथि मुसालाई खेलाउनु मैत्रीको क्षेत्रमा मात्र सम्भव हुन सक्छ ।

राम्ररी मैत्रीको शिक्षा दिन सकेमा न्याउरी मुसा र सर्प पनि मिलिजुलि प्रेम पूर्वक बस्न सक्छ । शुद्ध स्वच्छ, निर्मल, अविचलित पानीले नै पोखरी भित्रको हुँगा आदि चीज बस्तु देखाइ दिन्छ । त्यस्तै द्वेष र प्रतिर्हिसाको द्वन्द्व रहित मैत्री पूर्ण चित्तले नै आत्म र पर हित हुने कार्य देखन सक्छ । अनि मैत्रीको सही मूल्य जसले राम्ररी बुझदछ, त्यसको मैत्री सम्पूर्ण लोक प्रति प्रमाण रहित रूपमा रहन जान्छ । बोधिसत्वहरूले जहाँ आफूले मैत्रीको अभ्यास गठन्त, त्यहीं आफ्ना अनुयायीहरूलाई पनि गराउँच्न, त्यसको आनुभावले सात संवर्त विवर्त कल्प सम्म पनि ब्रह्मलीकको प्रीति अनुभव गर्न पाउँच्न ।

मैत्री शून्य व्यक्ति प्रेम र ममता शून्य आमा जस्तै मूल्यहीन हुँच्छ । जति जति मैत्री प्राणी मात्र प्रति बाँडूँड गर्न सकिने हुँच्छ, त्यति त्यति मैत्रीको उच्चताले व्यक्ति मूल्यवान हुँदै जान्छ । महासागरावट अलगिएको पानीको थोप्ला पनि महासागरमा मिसिने वित्तिकै महासागर नै भनिन्छ जस्तै महासागर जस्तो सत्त्व-समृहमा व्यक्तित्वको बिन्दू बिलीन वा समर्पित गर्नु नै मैत्रीको लक्ष्य हुँच्छ । व्यक्तित्वलाई समस्तित्वको हितार्थमा समान रूपले उत्सर्ग गर्नु विश्व मैत्रीको अन्तिम लक्ष्य हो । अस्तु ।

महामानव “बुद्ध” मेरो छोटो विवेचना

आज भन्दा २६०० वर्ष अघि यस नेपालको रमणीय थलोमा महामानव बुद्धको जन्म भएको थियो । त्यसताका आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक व्यवस्था ज्यादै शिथिल हुँदै गइरहेको थियो जस्तै एकले अर्कालाई होच्याउने, एक पक्षले अर्को पक्ष माथि निर्मम प्रहार गर्ने, अन्धविश्वास, अर्थको अनर्थ जस्ता ढाँचाडीलले मुद्दिएको भयंकर स्थितिमा महामानव बुद्धले समाजको विनाशारदो कुरीति र परम्परालाई मूलोन्केदन गरी सरल र वैज्ञानिक ढंगबाट समाजमा सामाजिक सुधार गर्नु भई एक अर्का प्रति दया, करुणा, प्रेमको भावनालाई जागृति गराई कसैले दिन नसकेको शान्ति विश्वलाई दिएर जानु भयो ।

त्यसैले आज शान्तिको निमित्त महामानव बुद्धलाई विश्वले नै स्मरण गरेर वहाँको जन्म जयन्ती अपार श्रद्धा भक्तिपूर्वक मनाउँदै आइरहेको सबैलाई सर्व विदितै छ । त्यस समय वहाँले दिनुभएको उपदेश “बहुजन हिताय बहुजन सुखाय” जति सर्वमान्य थियो त्यति नै बढी आज पनि आएर वहाँका उपदेशहरू लाभदायक र प्रेरणाको श्रोत बनेको तथ्य छ । आजको आधुनिक संसारमा प्रवेश गरी सकेका मानिसहरूको संचार यातायात, औद्योगिक र वैज्ञानिक क्षेत्रमा धेरै विकास गरी सकेको छ । वैज्ञानिकहरूले आफ्नो शक्तिलाई भूमि मात्रमा न अघाई मंगलग्रह सम्म पनि आप्नो अधिकारलाई जमाई सकेको छ यतिमात्र नभएर अनेकौं आधुनिक घातक हातहतियार र बिष्फोटक

बमहरूको पनि निर्माण भैइसकेको छ । आजका शक्ति सम्पन्न राष्ट्रहरू बडी आधुनिक हातहतियार बनाउने पक्षमा बेजोडका साथ प्रचुर मात्रामा पैसा खर्च गरीरहेक्क बजेटको धेरै जसो प्रतिशत हातहतियार बनाउनमा छुट्याइएको छ । यस्तो सौचनीय अवस्थामा हामी सचेत नभई अचेत भयाँ भने हामी सबै भस्याक भूसुक खरानीमा परिणत हुनेछौं । यस्ता मनलाई नै खलल पार्ने वैज्ञानिक आविष्कारबाट हामीलाई सुख शान्ति कदापि हुन सक्दैन । शान्ति-शान्ति भन्दै छटपटाई दौडीरहेको, भाँतारिरहेको बेलामा हामीले शान्तिको निर्दिष्ट लक्ष्मा पुर्णलाई आपसो सङ्घावना, सहिष्णुता, भ्रातृत्वको संचार गर्न सकेको खण्डमा मात्र हामी आपनो लक्ष्मा सफलता हासिल गर्न सक्छौं । अन्यथा ‘आकाशको फल आँखा तरी मर’ हुनेछ ।

यस्तो बेलामा महामानव बुद्धले दिनु भएको चार आर्य सत्य अति नै उपयोगी जाभ सिद्ध हुन्छ । वहाँ भन्नु हुन्छ- १) संसार दुःखको सागर हो । मनुष्यको जन्म, विरामी, बुढाती, शोक, रूनु, इच्छा भएको नपाउनु, निराशा यी सबै दुःखमय हुन् । यो नै पहिलो सत्य हो । २) दुःख-हरूको पनि कारण छ । दुःखको कारण तृष्णा हो । इच्छा गरेको बस्तु प्राप्तिका लागि प्रयत्न गर्नाले तृष्णा उत्पन्न हुन्छ । यसै कारण मनुष्यको बारम्बार जन्म हुन्छ र दुःख भोग्नु पछ । ३) तृष्णालाई छोडेर नै दुःखको अन्त्य हुन सक्छ । ४) दुःख हटाउने उपाय आर्य अष्टांगिक मार्ग

छ । जो यसप्रकार छ । क) सम्यक दृष्टि (यथार्थ बुझी लिन्), ख) सम्यक संकल्प (सही कल्पना गर्नु), ग) सम्यक वचन (नविराई कुरा गर्नु) घ) सम्यक कर्मान्ति (नविराई काम गर्नु) ङ) सम्यक आजीव (इमान्दार जीवन) च) सम्यक व्यायाम (अल्सी नहुन्) छ) सम्यक स्मृति (जागरूक हुनु) ज) सम्यक समाधि (चित्तलाई आपने अधीनमा राख्नु) यो मार्गलाई अनुस्मरण गर्न सक्यो भने मात्र दुःख हट्टन सक्ष्य । संसारका सबै वस्तु नाशवान छन् यहाँ कुनै पनि वस्तु नित्य छैनन् अनित्य रूपी संसारमा 'म' मेरो' भनि बस्नु मूख्यता हो र यो सारतत्व पनि छैन । हामीलाई भौतीक सुखले र लौकीक धनले क्षणिक मात्र शान्ति हुन्छ स्थायी शान्ति कदापि हुन सक्दैन । संसार क्षण-भगुर छ मानिसको जीवन पनि क्षणिक छ जस्तै कहिले काँही सुमुद्र, नदीमा देखिने बुलबुले, उठेको, चम्केको फुटेको, बिलिन भएको देखिने गर्दछन् । ठीक त्यस्तै हाम्रो जीवन पनि छ । तसर्थ 'म' 'मेरो' भनी भुलेर वस्यौ भने हामी बन्धनमा फँसीरहने छौं । तृष्णानै दुःखको मूल कारण भएकोले हामीले तृष्णालाई उच्छ्रेद गर्न सक्नु पछं तब मात्र दुःखबाट मुक्त हुन सक्छौं ।

बुद्धले फेरी हामीलाई कठोर से कठोर शरीरलाई कष्ट दिनु उचित होइन न त मोज मजा संग खानु लाउनु एक दिन त अवश्य मर्ने पछं भनि मोजमा भुलेर बस्नु नै सिकाउनु भयो । यस्को ठीक विपरीतमा वहाँले मध्यम मार्ग माथि बढी जोड दिनु भयो । जस्ले यस मार्गमा हिँडन अध्ययन, मनन र अभ्यास गर्ने प्रयत्न गर्छ उ निसन्देह दुःखबाट छुटकारा पाउँछ यो निर्विबाद सत्य छ ।

आजको समाजमा अन्धविश्वाश, रुढीवाद विचार जस्ता रोगबाट मुक्त हुन नसक्नु गुनासोप्रद कुरो हो । जब सम्म हामी अन्धविश्वाश, रुढीवादी विचारमा नै लिप्त

भई बस्छौं भने जीवन स्तरलाई सहि गोरेटोमा डन्याउन असफल र वास्तविक सत्यतालाई पनि जान्न सक्दैनौ । जब सम्म यस्तो संक्रामक रोग समाज बाट हट्टैन तब सम्म राष्ट्र समाजले विकाशको अभियानमा सक्रिय योगदान पुन्याउन सक्दैन् ।

बुद्धले फेरी ईश्वरमा भर पर्ने कहिले तिकाउनु भएन वहाँ भन्नु हुन्छ :-

अत्ताहि अत्तनो नाथो - कोहि नाथो परो सिया ?

अत्तना 'व सुदन्तेन- नाथं लभति दुलभं ॥

अर्थातः- आफू नै आफ्नो मालिक हो आफ्नो मालिक अरू को हुन सक्ला ? आफूलाई राम्रो संग दमन गर्नु सक्यो भने दुर्लभ स्वामित्व प्राप्ति हुन्छ ।

यादै हामी सफलता चाहन्छौं भने अर्थात आफ्नो इच्छा अनुसार कुनै वस्तुको प्राप्ति चाहन्छौं भने ईश्वरमा भर नपरी आफ्ले नै एकाग्र चिन्तन, गहन अध्ययन गरेको खण्डमा हामी सहज सफलताको सिद्धीमा चढन सक्नेछौं । अरू धर्ममा हामी पाउँदछौं कि ईश्वरलाई पूजा, उपासना गर्याँ भने आफ्नो आफ्नो इच्छाले चाहे बमोजिमको सफलता हासिल गर्न सकिन्छ भन्ने धारणा पाइन्छ । तर मेरो विचारमा यो ढोंग मात्र हो । एउटा उदाहरण "दिउँ डाक्टर, इंजीनियर बन्नलाई केवल ईश्वर पूजा गर्दैमा यदि डाक्टर, इंजीनियरको निपुणता प्राप्त गर्न सक्छौं भने के आज कसैले नपढी अध्ययन नगरी ईश्वर पूजा गर्दैमा डाक्टर, इंजीनियर संभव हुन्थ्यो होला ? यस्तो अन्धविश्वाश रुढीवादी विचारको भूलभूलैया तिर दौडीन थाल्याँ भने हामी अवश्यने पतन हुनेछौं हामी कुनै उद्देश्य सफलताको लागी त कर्म गर्नु पछं । कर्मकै आधारबाट डाक्टर, इंजीनियर आदि सफल र संभव पनि हुन्छ । त्यसैले कर्म नै सफलताको एक पवित्र मन्दिर हो । भनिएकै पनि छ

‘जस्ले मह काट्छ उस्ले हात चाट्छ’। महा मानव भन्नु हुँच्छ । “आनन्द ! तीमीहरू बुद्धको शरीर पूजामा मन नलगाउ ।” वहाँ भन्नु हुँच्छ “यो धर्मम पस्सति सो मं पस्सति” अर्थात् जस्ले “धर्मलाई देख्छ जस्ले मलाई देख्छ” यसैले हामी सहजे भन्न सक्छौं बुद्ध धर्म मानव धर्म हो ।

बुद्ध फेरी भन्नु हुँच्छ । “म त केवल मार्ग प्रदर्शक हुँ” सही बाटोमा हिडनु नहिडनु त्यो त तिओ विचार ।

यस सन्दर्भमा गणक मोगलान ब्राह्मणले एक दिन बुद्धलाई अभिवादन गरी सोध्यो भन्ने ! तपाँईका शिष्यहरू तपाँईले दिनु भएको उपदेशलाई पालन (ग्रहण) गर्दछन् ? बुद्ध भन्नु हुँच्छ कोही गर्दन्, कोहि गर्दनन् । ब्राह्मण फेरी भन्दछन् भन्ने ! के हेतु ‘के प्रत्यय होला जो कि निर्वाण भईकन पनि, ग्रहण गराउने भएर पनि— तपाँईका शिष्यहरू तपाँईले दिनु भएको उपदेशलाई कोहिले पालन गर्दन कोहीले गर्दनन् ? “ब्राह्मण ! त्यसो भए म तिमी सग एक प्रश्न गर्दछु त्यस्को जबाफ मलाई देउ । ब्राह्मण ! के त तिमी राजगृह जाने मार्गज्ञान सम्बन्धमा कुशल छौ ?” “भन्ने ! म राजगृह जाने मार्गज्ञान सम्बन्धमा कुशल छु ।” त्यसो भए तिमी कहाँ कहिये काही बटुवाहरू राजगृहको बाटो सोधन आठेने गर्दन् ? आउँच्न ! आएका ती सबै बटुवाहरू तिमीले देखाएको राजगृहको बाटोमा जाने गर्दन् ? कोही जान्छन् कोही जाँदनन् । ब्राह्मण ! के हेतु, के प्रत्यय होला जब राजगृह भइकन पनि, राजगृह जाने बाटो भइकन पनि, बाटो देखाउने भइकन पनि कोही बटुवाहरू तिमीले देखाएको बाटोमा हिड्छन् केही हिड्दैनन् त किन ? त्यो त मलाई के मतलब मेरो त बाटो देखाउने मात्र काम हो । जो हिड्छन् राजगृहमा पुर्खन् जो हिड्दैनन् राजगृह पुर्दैनन् । त्यसै ठीक ब्राह्मण म पनि केवल मार्ग प्रदर्शक हुँ । जो हिड्छन् निर्वाणमा पुर्खन् जो हिड्दैनन् निर्वाणमा असफल हुँच्छ ।

बुद्ध फेरी भन्नु हुँच्छ:-

“न जच्चा वसलो होति, न जच्चा होति ब्राह्मण ।

“कम्मना वसलो होति, कम्मना होति ब्राह्मणो ॥

अर्थात्:- जातले कोही ब्राह्मण हुँदैन, जातले कोही चाण्डाल हुँदैन । मानिस ब्राह्मण र चाण्डल आ-आपना कर्मले तै हुँच्छन् ।

वहाँले जातीयतालाई कहिले पनि स्थान दिनु भएन । किन भने त्यस समयको स्थिति जाती भेद, लिग भेद, वर्म भेद, रंग भेदले उग्ररूप लिएको थियो जसले गर्दा मानिसको नैतिक स्तर बिलकुले उठ्न सकेको थिएन । जता हेच्यो उतै उल्टोउल्टो काम भइरहेको थियो । जातीको कुरालाई लिएर हत्या, शोषण, बलात्कार जस्ता दुष्प्रिय बातावरणले समाज धमिलिएर अन्धकार भइरहेको थियो । यस्तो उत्पीडित जनताको विचारधाराले मुछिएको समाजलाई यहि देशमा जन्मनु भएको नेपाल आमाका सुपुत्र महामानव बुद्धले ३ लोकलाई नै जाज्वल्यमान ज्ञानको प्रकाश छर्नु भई ठोस कुराको प्रतिपादन गराई क्रमशः मनुष्यहरू सबैलाई समतुल्य भावमा राखी सही गोरेटोमा हिडन सिकाउनु भयो ।

जब सम्म जातिको कुरा आउँच्छ तब सम्म समाज, राष्ट्रले उत्थान गर्नु विकाशमा अवरोध खडा गर्नु जस्तो हुँच्छ । बुद्धले समाजको धेरै जसो कुकर्म, खराबीपन जस्तै— अन्धविश्वाश, जातिभेद, युद्ध, पाप गरे पनि ईश्वर प्रार्थना-बाट पाप मचन जस्ता विनाशदा प्रवृत्तिलाई खण्डन गरेर प्रजा, शील, समाधीको पवित्र सन्देश दिएर मानवहरूलाई चिर क्रृणी बनाएर जानु भयो । त्यसैले बौद्धकाल जम्बुद्वीपको स्वर्णकाल मानिन्छ । बुद्ध जातीमा कति पनि विश्वाश गर्नु हुँच्छ भन्ने प्रत्यक्ष प्रमाण हामी भिक्षु सघलाई लिन सक्छौं । वहाँले भिक्षु संघमा चारै वर्णको जातिलाई प्रवेश गर्न द्वार खाली दिनु भयो यति मात्र नभएर वहाँले नारीहरूलाई

पनि समान हक्को भागी बनाउनु भयो । त्यसंले बुद्धधर्म एक छोटो अवधीमा नै संसारका सर्वत्र कुना-काप्चामा पुग्न सफल हुन सकेको हो । आज विश्वको क्षणै आधा जसो राष्ट्रले बुद्ध धर्मलाई व्यावहारिक र वैज्ञानिक भनी ग्रहण गरी सकेका छन् । यो हामी नेपालीहरूले बहाँको ज्ञानो-पर्देशलाई बढी प्रभावकारी ढंबाट फैलाउनु हात्रो कतंव्य हुन आउँछ । हामी नेपाली शान्ति चाहन्छौं किनभने शान्ति नै हात्रो परम लक्ष्य हो । स्वयं श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र सरकारबाट शुभ राज्याभिवेकको पुनीत अवसरमा विभिन्न राष्ट्रबाट पाल्नु भएका राष्ट्राध्यक्ष,

राष्ट्रप्रतिनिधि र विदेशी कुटनीतिज्ञहरूको समूहमा नेपाल-लाई शान्ति क्षेत्र घोषित गरियोस् भन्ने राखी बक्सेएको प्रस्तावलाई विभिन्न मित्र राष्ट्रबाट समर्थन गरेकोले अपार आनन्द अनुभव भएको छ । अतः शान्तिका अप्रदूत (राष्ट्रीय विभूति) महामानव बुद्धले औल्याउनु भएको शान्तिको मार्ग र मीसूफ सरकारबाट राखी बक्सेको शान्तिको प्रस्तावलाई हामी तमाम नेपालीहरूले आपसमा फूट नभई जूट भई, हटेर होइन डटेर सभक्तिपूर्वक व्यवहारिक जीवनमा उतार्न सक्यों भने राष्ट्रीय विभूति र राष्ट्रनायक सरकारको महान आकांक्षालाई सफल पार्न सहभागी हुनेछौं । अस्तु ।

“आनन्द भूमि”

एक मात्र नेपालको बौद्ध द्वै मासिक पत्रिका

- i) कौ ग्राहक बनी बौद्धधर्म तथा गतिविधिको ज्ञान प्राप्त गर्नु भई आफ्नो तथा अरुको जीवन सुधार गर्नुहोस्,
- ii) मा आफ्नो अमूल्य लेख दिनु भई सबैलाई उपकार हुनेमा सहयोग गर्नुहोस्,
- iii) मा विज्ञापन दिइ आफ्नो व्यापार बढाउनुको साथै एकमात्र बौद्ध पत्रिकालाई आर्थिक सहयोग पूऱ्याउनु होस् ।

बार्षिक क्षुलक रु. १०/- (दस) मात्र

आजीवन नै ग्राहक बन्नु भए रु. १००/- एकशय मात्र

तपाईं पनि ग्राहक बन्नोस्
अरुलाई पनि बनाउनुहोस् ।

व्यवस्थापक :- “आनन्द भूमि”

बुद्ध-जीवनी

जन्म भयो सिद्धार्थको, बैशाख पूर्णिमामा । सदा पूर्ण हुँदथ्यो राजमहलमा शान ।
कपिलवस्तु नगरको, लुम्बिनी वनमा । राज भोग बिलासको सबै मालसामान ।
हर्षको उमझ छायो, सुखद जगतमा । दास दासी सेवकबाट हुन्थे गुणगान ।
जय जय कार मनायो उहाँको महिमा । १ । राख्ये दरबारीया सबै उहाँकै ध्यान । ६ ।

सात जना नामी पण्डित ज्योतिष बोलाई ।
नव जन्म शिशुको भविष्य चक्र हेराई ।
छः है जना ज्योतिषले दुई औंला सोङ्याई ।
हुन्छन् चक्रवर्ति सम्राट या बैरागी हाई । २।

अन्त्यको पालो ज्योतिषी, कौडण्य ऋषिको ।
भन्ने बेला खुशिको आँसु, टप टप चुहेको ।
“त्याग नै गर्नेछ, ऐश्वर्य र उपभोगको ।
कल्याण गर्न बुद्ध, हुनेछ सारा प्राणीको । ३।

राजा शुद्धोदनको चिन्ता बढै आयो ।
ऋषिको सार कुराले ध्यानमग्न गरायो ।
मन बैरागी नहोस भनि चाँजो मिलायो ।
भोग बिलास मै मन भुलाउन लगायो । ४।

बिभीष्म ऋतु ऋतुहरूको दरबार खनायो । यहि रितले जाँदा एक दिन भ्रमणमा ।
सांसारीक दुःख कष्ट भुलाउन लगायो । देख्नु भयो बृद्धपुरुषलाई सडकमा ।
हेमन्तऋतुको पनि राजमहल खनायो । लौरोको सहारा लीई हिंडदा सडकमा ।
बैरागी नवनोस भनी सब थोक पुऱ्यायो । ५। काँपी काँपी रहेको थियो सारा शरीरमा । १०।

एक दिवसमा कपिलवस्तु भ्रमणार्थ ।
भ्रमणमा जानु भयो, राजपुत्र सिद्धार्थ ।
छन्दक पुरा गर्थ्यो, आपनो कर्तव्य निस्त्वार्थ ।
कल्पना भविष्यको गर्दै रहे लोक हितार्थ । ७।

सडक बिच जिर्ण एक रोगी नर देखेकोले
सोधीन् द्रबीत हृदयका राजपुत्रले
किन कराइ रहेको, के कस्तो कारणले ? ”
“जवाफ “रोग व्याधिबाट ती ग्रस्त भएकोले” । ८।

राजपुत्रले छन्दकको जवाफ सुनेर ।
मनमा डुलाउन थाल्यो अनेक बिचार ।
“कुन जुक्तिले तर्न सक्ला दुःख पार ।
साँच्चै दुःखमय रहेछ यो संसार” । ९।

राजमहले छन्दकको जवाफ सुनेर ।
मनमा डुलाउन थाल्यो अनेक बिचार ।
लौरोको सहारा लीई हिंडदा सडकमा ।
काँपी काँपी रहेको थियो सारा शरीरमा । १०।

राजकुमारले प्रश्न गच्छो सारथीलाई ।
गर बर्णन छन्दक, यस्को हाललाई ।
सारथीले जवाफ दिए राजपुत्रलाई ।
“अनित्यसंसारको व्यवहार यही हो भाई ॥११॥

त्यागि दिए त्यागीले, यशोधरा के छ र ।
छोड़िन् चटु आफ्नो राहुल, नवजात कुमार ।
अर्ध रात्री बखत सुनसान गोरेटो भएर ।
बैभव त्यागी नै हाले, तो बीर राजकुमार ॥१५॥

मुर्दा दृश्य देखि सारथीले बताए हाल । त्यागीन् जगतको सबै बन्धन मोह माया ।
‘यहि नै जगतको छ व्यवहारीक चाल । चटु त्यागीन्, जीवनको सब आनन्द छांया ।
जन्मे पछि मर्नु अवश्य, नसोच्नु ल क्षेजाल । जानु भो सिद्धार्थ, राजगृह र बोधगया ।
अन्त्यमा सब आत्माको प्राकृतिक काल ॥१२॥ गर्न पट्टि ढल्कनु भो, कठिन जप तपस्या ॥१६॥

फर्कन्दां बाटो बीच शान्त मुर्ति देखिन् ।
झट्टे सोधनु भयो सिद्धार्थले “यी को हुन ?” ।
छन्दकले जवाफ दिए मानो छ यो कठिन ।
“गृह त्याग गरी, सत्यज्ञान खोज्ने ऋषि हुन” ॥१३॥

जीते भूत, पिशाच मार, अनेकौं दान ।
प्राप्त गरि निश्चीत भो सम्यक बोधज्ञान ।
सुबुद्ध बने तीन योग जुटेका दिन ।
बैशाख पूर्णिमाको अपार सुख दिन ॥१७॥

विरक्त भयो जीवन मोहमायाको बाग । पेंतालिस वर्ष सम्म धर्म फिजाइकन ।
भो जगतको कष्ट दुःख देखि बेराग । अस्सिको उमेरमा प्राप्त गरि परिनिर्वाण ।
सत्य धर्म चाहिन जस्मा रहित छ राग । सारा जगत आजको सम्झनाले गाउँछ गान ।
त्यसैले सुन्दर महल समेत गर्नु भयो त्याग ॥१४॥ वहाँको अटल शक्तिका दिव्य भक्ति ज्ञान ॥१८॥

बां बां लाःगु हिसि जाःगु, रंग बिरंगोः छःङः धाःगु,
न्हूगु तालं स्वदेशो थाःगु, छित नं अति हे ल्वै थें च्वंगु,
जिमिथाय दुगु स्वितर छपाः, फिना छकः स्वया दिसँ,
छि यो थें हानं, जिमित, यायगु मौका बिया दिसँ ।

सदां छिकपिनिगु प्रतिक्षाय चुंच्वंह्य :-

मर्यजु प्रेमहेरा ताम्राकार, एम. ए.

खनाथे यायगु बानि

थः स्वथा थकालिपि व पासापि गथे गथे जुल, गथे
गथे यात अथे अथे यायगु बानियात दृष्टानुगति अर्थात् खना
थे यायगु बानि धाइ । मेकथं धाय् माल धासा हाहाले
जुइगु बानि । करपिसं गथे गथे यात अथे अथे यायगु
स्वभाव वा चाला छगु मःनवीय गुण खः । परिवर्तनशील
संसारे न्हन्हगु आविष्कारत यानावं बना च्वनी । गुगुं देशं
न्हगु वस्तु आविष्कार (देकल) यात धासा । मेगु देशं नं
यायगु स्वइ । थव खना थे यायगु बानो खः । सुं अम्हेस्थ्या
न्हगु वसः पुनेगु याःसा मेपिसं नं पुनेगु याइ । थवहे दृष्टानु-
गति खः । उलि जक मखु छम्ह बुँज्या याइमेस्थ्या बाँलाक
मेहनत याना माचाछि भिगु साः तथा उत्पादन बडे यात
धासा मेपिसं नं कलनाम्हेस्थ्या अथे मेहनत यागुलि यक्व
उत्पादन जुल, छीनं याय् धका इमिसं ने यात धासा थव नं
दृष्टानुगति हे खः ।

थथे खना थे यायगु व जुइगु बानि नं निगू दु- भिगु
व मंभिगु । यदि छीपि भिगु लेै जक लिना वने धाःसा
भिगु खना थे यानागु जुइ । तर अथे मजूसे करपिसं मंभिगु
ज्या याना च्वंगुया ल्यू ल्यू जुया च्वन धाःसा व मंभिगु
दृष्टानुगति जुइ । पिनेयागु पह जक बाँलाना दुनेया मन
मंभिपि मनूत यक्व दु । उकि पिनेया पह बाँलासां दुनेया
पहचह बाँलाक मसीकं ल्यू ल्यू वनेगु ठीक मजू । यदि छी
अथे हाहाले लगे जुल धाःसा छीत हानि जक जुइ सिवे भि
जुइ मखु उकि सुयां ल्यूल्यू वनेत न्हापां व भि मंभि सीक्य

माः । अले जकं जीवन न्ह्हाइपुसे च्वनी । मखुसा धिक्कार
जक धया च्वने माली ।

तर गनं गनं बाध्यता (करं हे) याना सीक सीक नं
मंभिगु लैं धका स्यूसा न व लेै वने माली यो । बा मंभिगु
ज्या याना च्वने माले यो । समाजया न्ह्होने स्वाना च्वने
माःगुलि पासा सरहले ल्वेका च्वने माःगुलि सुनां ख्याचो
बिइवं पासा तं चाइ धका र्याना नं अथवा थः कमजोर
जुया नं मंभिगु धका सीकं वहे मंभिगु लेै वना च्वने मालिगु
परिस्थिति व वातावरण छीत सूजना याना बिइ यो । थथे
छीत बाध्यता वःसा नं अज्योगु ज्या छीसं फर्छि फत्तले
मयाय् फुसा छीपि गावकं च्वे थाहाँ वनी ।

ज्ञां मदुपित्तउपदेश बिइगु सिकं थःस्वं ज्या याना क्यनेगु
अपो ज्याय् ख्यले दु । छायधाःसा मनूत खना थे याय् सःपि
जुया च्वन । ज्ञां मदुपि मस्ते इमि माँ-बौ व पासापिसं गथे
गथे यात अथे है अनुकरण यायगु बानि जुइ । नकतिनि
बूम्ह मचायाके ज्ञां दैमखु । थः कति लाकेगु मंभिगु विचारत
नं मदु । इमि नुगः यच्चुसे च्वनि । थज्यापि मस्त थः माँ-
बौपिनि मुले हे ब्वलंपि जुइगुलि याना इमिसं गथे खन, गथे
स्यना तल अथे हे जुइ । भिगु लेै छोसा भिना वइ । मंभिगु
लेै वंसा मंभिना वनी । ख जा सकस्यां काय् म्हाय्पि भि
जुइगु जक स्वे मास्ते वो । तर इपि मंभिगु लेै न वनेकु ।
अज्यागु अवस्थाय् वास्ता मतल धासा वयागु बानि हीके
थाकुइ ।

यकों देशया ततःधर्षि मनूतेरु जीवनी स्वया यंकल
धाःसा इर्पि अथे तःधं जूगुया कारण इमि माँ-बौर्पि हे भिर्पि
जूगुलि, नुगः यचुर्पि जूगुलि अथवा इमि जिमि काय् म्हाय्
पिन्त थथे याय् धयागु विचार दुर्पि जुइ ।

प्रसिद्ध कथाकार टल्सत्वायायात यकवं बाखें चवेगु
भावना सूजना याना, संसारयात म्हसीका बिडगुलि वया
माँया नं तःधंगु लहाः दु । छायधाःसा व मचा बले वया
माँम्हेस्यां न्हावलं बाखें कना यक्को मेमेगु भिर्भिगु ज्या
याना क्यंगुलि खः धका नं चवया तःगु दु ।

इन्दिरा गान्धी तःधम्ह मनू जूगुया कारण व मचाबले
निसें हे वया बौ नेहरू भिर्भिगु खें स्यनेकने याना तःगुलि
खः । नेहरू जले लाः बले म्हाय् इन्दिरायात चवःगु चिद्वित
साब ज्यायखेले दु । उकि हे इन्दिरा तःधं ज्वीगु लैंपु बयना
तल धयागु कीसं सीका कायःफु ।

उकि क्षी मस्तेत नं अथे हे ततःधर्पि मनू यायत, देशया
कर्णधार यायृत कीसं यकवं भिर्भिगु ज्यात याना क्यनेमाः ।
अथे यायमाः, अथे यायमाः जक हालां ज्या जुइ मखु । अः
गुंक मच्वसे सुथे दनेव लासा लायमाः थने माः बं पुइमाः
धका मेपिन्त ज्या अरे मयासे थःम्हस्यां याना क्यन धासा
व ज्या मस्तेसं न याइ । थुलि जक मखु खें ल्हाय् मसःपि
व न्हाय् खवाय्पिसं नं मेपिसं यागु खना अनुकरण याइ ।
लाटा लाटीतेसं म्हुतुं नवाना क्यने मफुसां इमिसं नं अथे
जुइ बले अथे यायमाः धका स्यू । यदि सुना नं पाक लाटी तेगु
न्ह्योने ज्या याना मक्यसे म्हुतुं जक थे यायमाः, ए यायमाः
धका हाला जूसां इमि पाखें छुं ज्या काय् कैमखु । हानं
थःम्हं छुं ज्या मयासे उपदेश जक विया चवन धाःसा
मेपिनि तं पिहां वड । अले सुयाँ ज्या याय् मास्ते वइ
मखु । उकि क्षी न मेपिन्त थव या व या धका ज्या व्वे न्ह्यो
थःम्हं नि याना क्यनेमाः ।

थथे खना थें यायगु बानि मनू तेके जक मखु पशुते नं
मिखां खनाथें व न्यना थें आदर्शं काइगु कीसं स्यू । यको
सिके अनुभव दु ज्वी लहिना तयाम्ह सुगां कीसं गये धाल
अथे हे धाइगु । थव खें थ्वीका बीया लागी, उदाहरण छगु
प्रस्तुत याय् ।

किसिं ह्वारां जुल

छगु समये वाराणसी देशे ब्रह्मदत्त जुजुं राज्य याना
चवेगु बखते बोधिसत्व राजाया मंत्री जुया चवन । जुजुया
योम्ह ज्ञानिम्ह महिला मुख धयाम्ह किसिं छम्ह दु । छन्दु
खुंत छगु बथान किसिगःया लिक्क वया न्हुन्हर्पि खुंतेत
शिक्षा विया चवन— मन याय् मज्यू, मनूत स्यायमाः, अंगः
तद्धयाना जूसाँ मेपिनि धन खुया हे कय्के माः । खुं
धयापि ज्ञानि, शीलवान, दयालु ज्वीमज्यू हारां जुइ माः ।
थुगु हे रूपं तःन्हु मछि खुंत वया खें ल्हाइगु जुल ।

लिक्कस चवना चवंम्ह व किसिं खुंते खें ल्हाना चवेगु
ताःगुलि वयात हे स्यने कने याःगु धका थथे मती तल-
आ जि हारां, निदंयी जुइ माल, नाप लाक्कोसित स्याय्
माल ।

कहे खुनु किसि मागःत वल । वक्कोमित किसि
स्याना विल । थथे जूगुलि महिला मुख किसि वेै जुल धका
जुजुयायाय् जाहेर यात । अले जुजुं बोधिसत्व मन्त्रीयात
सःता आज्ञा जुल— भो पण्डित, महिला मुख किसि वेै जुल
हैं । छको वना बाँलाक परीक्षा याना स्व !

जुजुया खें न्यना बोधिसत्व मंत्री किसि गले वना
किसियात बाँलाक परीक्षा यात । तर छुं रोग जुया चवेगु
मखु । रोग छुं मखुंसेलि थथे मती तल— अवश्य नं सत्तिक
मुं मनूत वया मखु मखुगु खें ल्हात जुइ । थवया मनं स्वेवले
खें फुक्क थःत हे स्यगु ज्वी धका चवन जुइ । उकि थवं थथे
यागु जुइ । थथे कल्पना याना किसि मागःतेके न्यन— थन

महिला मुख किसिया लिकक मनूत वया छुं खें लहावोपि
दुःख ?

इमिसं धाल— थन पःखा क्वसं बहनी बहनी न्हि न्हि
खुंत वया न्हूपि खुंत तालिम या वइगु, हारां जुइमा:
दयालु ज़इ मजू। धव खें खः मखु परीक्षा याना जुज्यात
धाल— महाराज ! किसिया छुं रोग मदु बरू खुंतेगु खें
न्यना थथे किसि हारां जूगु। उकि भिक्षुपि सःता

किसियात भिभिगु धर्म व सदाचारया खें न्यंके माल ।
भिक्षुपि सःता ज्ञानि जुइमा:, गीलवान जुइमा: मेपिन्त
दुःख बी मज्यू धका बाखें कंकल ।

भिक्षुपिनिगु बाखें न्यना किसि हाकनं शान्त जुल ।
ज्ञानि जुल । सुयातं छुं मजुल ।

थुकि सी दु पशुतेत नापं भिगु शिक्षा व्यूसा, भिगु ज्या
याना वयंसा अनुकरण याय्‌सः ।

श्री मुनिन्द्र

स्वाँयापुही

१ सुथया स्वच्छगु शीत फसं
क्षंग पंक्षिया विह्वल शब्दं
न्यंकल दे छगुलि उत्सव थें
खः थौं हे स्वाँयापुही दिने ।

२ जन्म जूगु सिद्धार्थ राजकूले
हर्षे दे न्यन सुखं अबले
सृष्टिया सूचं व्यूगु थबले
खः थौं हे स्वाँयापुही दिने ।

३ सुख मदु थुगु वैभव जाले
तोतल सिद्धार्थ उगु राजकूले
कायूत बोधी ज्ञान थुगु जीवने
खः थौं हे स्वाँयापुहीया दिने ।

४ बुद्धं लुइकल बोधी ज्ञान
खंकल विश्वय् धात्येया धर्म
बुद्ध जुल छन्हु महामानव धाय्‌का
खः थौं हे स्वाँयापुहीया दिने ।

५ जीवन मृत्यु जरा जन्म दुःख
ताविक च्वने मदु ध जीवन
तोतल बुद्धं जीवन महानिर्वाण धाय्‌का
खः थौं हे स्वाँयापुही दिने ।

धन्य यशोधरा, छंगु नारी हृदययात

धन्य यशोधरा, धन्य खः छ धात्यें,
तारीफ सुनां मयाई छंगु नारी हृदययात ।
यात गथे सिद्धार्थ ज्वीत थः बुद्ध,
अथे हे यात छं नं थःगु हृदय हे उलाः । १।

पति भक्त खः छ राजकुमार सिद्धार्थया,
खः छ उलि हे भक्ति गौतम बुद्धया नं ।
गुलि त्यागयात सिद्धार्थ ज्वीत व बुद्ध,
उलि हे यात त्याग छं ज्वीत वसपोलया उपासिका । २

गुलि वाफय गोफय् वल छंगु जीवने,
कल्पना सुनानं याःगु खै मखु थव गब्ले ।
नय् त्वनेगु च्यूताः मदु छन्त छु अब्ले,
केवल थःगु जीवन हे शुन्य सिबे । ३।

प्यरुयरं अन्धकारं व्याप्त थःगु जीवने,
गुलि रुवल ज्वी छंगु कोमल आत्मा ।
हृदय छंगु जुल कुचा कुचा यकव हे,
ताय्कल छं म्वाययु हे नं वर्यथ धर्थे । ४।

दुःख, बेदना, दुघाः व्यथा आदिया वासः,
ल्वीकल छं धैर्य यायगु हे मखुला धैर्ये ।
यौवन दयाः नं मन्त छंके काम लोभया भावना,
भिक्षुनी जूसा गथे ज्वी धैर्ये ल्वीकल मती थथे । ५।

गथे थःगु मने खै ल्हात यशोधरा छं,
यानाः क्यन छं अथे हे उपासिका जुयाः ।
धाल अब्ले छं थःगु मनं थुकथं,
गुलि आनन्द दु थव जीवने आः । ६।

न त थन दु च्यूताः काम लोभया,
न त थन दु च्यूताः गृहस्थी जीवनया हे ।
मदु थन अजाःगु छु छां धैर्ये,
केवल शान्तं जीवन हनेगु सुमार्ग सिबे । ७।

धन्य यशोधरा, धन्य खः छ धात्यें,
खः छ धात्येम्ह नेपाः देया महान नारी ।
आत्मा छंगु ज्वीमा अमर न्ह्याब्ले,
थव हे खः जिगु छन्त भिन्तुना न्ह्याब्ले । ८।

धन्य यशोधरा, छंगु नारी हृदययात ।

धन्य यशोधरा, छंगु नारीन्वयात ।

‘धर्म रथ’

भगवान् बुद्धया पालेसिगु घटना थः । कोशल देशया
जुजु प्रसेन जितया चयूगू कोटि धन सम्पत्ति दुह्य, किदो
परिवारंपि दुह्य जाणुस्सोणि धैम्ह पुरोहित ब्राह्मण
अम्ह दु ।

व ब्राह्मण खुलाय् छको थःगु नगर परिक्रमा यावड
बले, श्रावस्ती नगर छगूलि हे सफा ज्वीक वै पुना थाय्
थासे लः ह्लाला, लै छगूलि ताय्, जाकी, स्वाँ सिहू, अभिर
ह्लाला, थाय् थासे लखं जागु थः व केरामा धंका, धवजा,
पताका व्वयका, सुगन्धितगु धुँ धुपाँय् व इता मत च्याका
तैगु जुया च्वन ।

जाणुस्सोणि ब्राह्मण नगरे चाह्यु बनेगु दिने सुथ
न्हापन दना मोलह्या, थःगु नित्य पूजा पाठ याये धुँका
भोजन याय् धुनेवं सम्पूर्ण तुयुगुवस्त्रं पुना, तुयुगु हे स्वामालं
कोखाया, तुयुगु लाकां न्हाना, तुयुगु फेटां चिना, तुयुगु हे
तुताँ कठी ज्वना थःगु प्रासादं कोहां वया, तुयुगु अलंङ्कारं
अलंकृत यानातःगु तुरुपि प्यम्ह सलं सालीगु बगमीःलैच्वना,
तुयुगु छत्रं कुया च्वामोलं गायेका, पखां गायका, तुयुगु हे
वसः पुनार्तपि दोलं दो ब्राह्मण परिषदं चाहिका, थाय
थासे दाँ ह्लाला, जाणुस्सोणि ब्राह्मणया जय ! जय !!
धका धायका ब्रह्म लोकं ब्रह्म हे कोहाँ वया रथे च्वना
वगुला धैथे च्वक वैम्ह जुया च्वन ।

दर्शक वर्गंपिसं व ब्राह्मण च्वना वैगु ‘रथ’ यात, ‘ब्रह्म
रथ’ धका प्रशंसा याना स्वया च्वनीगु ।

छगू समय आनन्द स्थविर श्रावस्ती नगरे भिक्षा वै
बले, जाणुस्सोणि ब्राह्मण श्रावस्ती नगरं च्वना च्वंगु खन ।

भिक्षाटन याना लिहाँ वया भोजन याये धुँका भगवान
बुद्धयाथाय् च्वना च्वन्दना याना उपयुक्त खै न्हाथना विन्ति
यात—

भगवान् शास्ता ! थों जि श्रावस्ती नगरे भिक्षा च्वना
बले सम्पूर्ण तुयुगु अलंकारं अलंकृतगु तुयुपि प्यम्ह सलं
साला यंकीगु रथे च्वना वया च्वंगु जाणुस्सोणि ब्राह्मण-
यागु ‘रथ’ यात दर्शक वर्गंपि सकसिनं ‘ब्रह्म रथ’ धका
प्रशंसा याना च्वन । शीगु धर्मे (सुत्र व विनये) ‘ब्रह्म रथ’
धैगु क्यनेगु मरूला ?

भगवान् बुद्धं आजाजुया विज्यात—आनन्द ! तथा-
गतं अववोध याना क्यना विज्यागु आये अष्टाङ्गिक मार्ग
यात ‘ब्रह्म रथ’ ‘धर्म रथ’ वा निर्वाण रथ धका
धासानं ज्यु ।

भगवान् शास्ता ! छपिसं आमथे छोट्करीं धयां जिं
मथ, भच्चा विस्तर याना थुइक कना विज्यासा उत्तम जुइ ।

एसा न्यों आनन्द ! जि कना ह्य- १ ‘सम्यक् दृष्टि’
धैगु चतुरार्थं सत्य ज्ञान यात यथार्थ ज्वीक थःगु नुगः
मिखां खंकेगु खः । चतुआर्थं सत्य धैगु- दुःख अर्थं सत्य,

दुःख समुदय आर्य सत्य, दुःख निरोध आर्य सत्य, दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्य सत्य खः ।

‘दुःख आर्य सत्य’ छुकेयात धाई धाःसा—

जन्म ज्वीगु दुःख, बुढा ज्वीगु दुःख, रोगी ज्वीगु दुःख, मृत्यु ज्वीगु दुःख, मयोपि नापं ह्वना च्वनेगु दुःख, योपि-नापं बाया च्वने मालीगु नं दुःख, इच्छा यानाथे पुरे मज्जीगु नं दुःख, संक्षिप्तं धाल धाःसा रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार व विज्ञान धैगु पञ्च उपादानस्कन्ध देह धारण याना च्वने मागु हे दुःख खः ।

‘दुःख समुदय आर्यसत्य’ धैगु छु धाःसा— दुःख ज्वीगु कारण दयाच्वन, व कारण छु धाःसा— तृष्णा खः । काम तृष्णा, भव तृष्णा, विभव तृष्णा धैगु स्वंगू प्रकारया तृष्णा हे दुःखया मूल कारण खः ।

‘काम तृष्णा’ धैगु पञ्च काम गुणे सुख विलास यायगु तृष्णा खः ।

‘भव तृष्णा’ धैगु पुनर्जन्म यागु तृष्णा खः ।

‘विभव तृष्णा’ धैगु तृष्णा दयक दयकं पुनर्जन्म विश्वास मयाइगु तृष्णा खः ।

‘दुःख निरोध आर्य सत्य’ धैगु छु धाःसा— दुःखनिरोध या अर्थं खः निर्वाण । सउपादिसेस निर्वाण व अनुपादिसेस निर्वाण धका निता दु ।

सउपादिसेस निर्वाण धैगु— पञ्चस्कन्ध (म्वाना च्वनाबले) दनि क्लेश मदे धुंकुगु यात धाई । अनुपादिसेस निर्वाण धैगु— पञ्चस्कन्धनं क्लेश नं मदे धुंकुगु यात धाई ।

‘दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य’ धैगु छु धाःसा दुःख निरोध ज्वीगु उपाय दुगु नं सत्य ख । व उपाय छु धाःसा थ्व हे आर्य अष्टांगिक मार्गं खः ।

१— अर्थात् सम्यकदृष्टि धयागु न्हागु खैं यथार्थ खःकथं श्वीका कायगु अथवा व्यंगू आर्य सत्यस ठीक दृष्टि तेगु खः ।

२— ‘सम्यक संकल्प’ धैगु स्वता दु व छु धाःसा— निक्खम्मन संकप्तो, अव्यापाद संकप्तो व अविहिसा संकप्तो ।

‘निक्खम्मन संकप्तो’ धैगु पञ्च काम विषयं पिहाँ वनेगु संकल्प ।

‘अव्यापाद संकप्तो’ धैगु स्वैतं इष्याँ व द्वेष मयायगु संकल्प ।

‘अविहिसा संकप्तो’ धैगु प्राणिपित दुःख मबीगु संकल्प ।

‘नैष्कर्म्य संकल्प’ दयेके यात अशुभ भावना यायमाः ।

‘अव्यापाद संकल्प’ पूर्ण यायत—मैत्री भावना यायमाः ।

‘अविहिसा संकल्प’ सफल यायत करुणा दुम्ह ज्वीमाः ।

३— ‘सम्मावाचा’ धैगु छु धाःसा— मिथ्या खैं मल्हायगु, चुगुलि मयायेगु, स्वैतं कडागु वचनं खैं मल्हायगु व निरर्थकगु ख्यले मदुगु खैं मल्हायगु ।

४— ‘सम्मा कर्मन्तो’ धैगु छु धाःसा— प्राणि हिसा मयायेगु, खुया मकायेगु, व्यभिचार मयायेगु ।

५— ‘सम्मा आजीव’ धैगु छु धाःसा थःगु जीवन छगू हनेया निति पाप कर्मं मयासे शुद्धगु प्रकारं ज्या याना नयेगु ।

६— ‘सम्मा वायामो’ धैगु छु धाःसा— उत्पन्न ज्वी धुंकुगु अकुशल यात मदेका छोयगु कोशिस यायेगु, उत्पन्न मजूनिगु अकुशल यात उत्पन्न मयायेगुया लागी कोशिस याना च्वनेगु । हान उत्पन्न मजूनिगु कुशलयात उत्पन्न यायगा निति कोशिस यायेगु, उत्पन्न ज्वी धुंकुगु कुशल

यात हातं अभिवृद्धि यायया निर्ति कोशिस याना च्वनेगु ।

७- 'सम्मा सति' धैंगु छु धाःसा- कायानुपस्सना, वेदनानुपस्सना, चित्तानुपस्सना, व धम्मानुपस्सना धका प्यता दु । व प्यता छु छु धाःसा-

१) आणापाण, इर्यापथ, सम्प्रजन्य, प्रतिकुल-मन-सिकार, धातु मानसिकार व सिवटिक धका खूगू प्रकारया चर्यासि स्मृति देका च्वनेगु । शरीरं छु छु ज्यो याना च्वना धका होस तया च्वनेगुयात कायअनुपस्सना धाई । उक्त कायानु पस्सना जुल ।

२) वेदनानुपस्सना धैंगु गुता प्रकारया दु ।

३) चित्तानुपस्सना धैंगु छिं खृता प्रकारया दु ।

४) धम्मानुपस्सना धैंगु न्याता प्रकारया दु । व छु छु धाःसा- पञ्च नीवरण, पञ्चुप्पादानक्षन्धा, खुता आयतन, न्हेगू वोजङ्घ, प्यगू आयंसत्य, ध्व न्याता धर्म यात यथार्थ रूपं सियेका भावना याना च्वनेगु ।

५- 'सम्मा समाधि' धैंगु छु धाःसा- समाधान जूगु चित्त, अर्थात् एकाग्र जूगु चित्त यात 'समाधि' धाई ।

समाधि धैंगु नं प्यता प्रकारया दु व छु छु धाःसा-

१) वितकं, विचार, प्रिति, सुख, एकाग्रता पूर्णगु

प्रथम ध्यान ।

२) विचार, प्रीति, [सुख, एकाग्रता पूर्णगु दुतिय ध्यान ।

३) प्रिति, सुख, एकाग्रता पूर्णगु तृतिय ध्यान ।

४) सुख, एकाग्रता पूर्णगु चतुर्थ ध्यान ।

आनन्द? उक्त शील, समाधि, प्रज्ञा, अर्थात्- आर्य अष्टांगिक मार्गं यात बांलाक आचरण व अध्यास याना अभिवृद्धि याना यकल धाःसा- राग मदया बनी, राग मरुम्ह व्यक्तिया चित्ते-क्रोध नं दै मखुत, क्रोध मरुम्ह व्यक्तिया चित्ते- मोहं तोष्वी फै मखु । सम्पूर्ण आश्रव मदेवं विमुक्ती सुख प्राप्त याये फै ।

तथागतया ध्व अमृतोपदेश न्यना आनन्द प्रशन्न जुया साधु ! साधु !! साधु !!! थों जित छ्यपिंस मिखा चायका छ्युंथाय मत च्याका क्यनेयें अनेक प्रकारं धर्मया खैं ध्वीका बिल धन्य ! धन्य !! धका लयताया पालि निपां भोपुया बन्दना यात । अस्तु ।

ध्व रघना भिक्षु अमृतानन्दं च्वया बिज्यागु बुद्ध कालीन ब्राह्मण २ भाग या आधार कया च्वयागु खः ।

जाजुस्सोणि ब्राह्मणं भगवान बुद्ध नाप लागु खैं सिक्य मासा बुद्धकालीन ब्राह्मण २ भाग स्वैदिसँ ।

जीवःतोपि मया पञ्च, व्यासेन परिकित्तिता
दुक्षिष्ठो व्याधितो मूळ्हो, इणवा निस्सेवको

अर्थात्- म्वाना च्वंसां तभि सिना वरावर जुया च्वंपि मनूत न्यागू प्रकारया दुधका व्यास आचार्य धया तल, व सु सु धाःसा- १) दुःखी दरिद्रपि, २) रोगं पीडित जुया च्वंपि, ३) मूर्खत, ४) साहुं क्यंका च्वंपि, ५) करपिनि भरे म्वाना च्वने माम्ह च्यो म्वाति ।

पासा

पासा कीत मा: थः स्वया भिम्ह,
मदुसा म्वा कीत मूर्खम्ह पासा ।
पासा धैम्ह गज्याम्ह ज्वीमा
व फुक कीसं सीका ते मा ।

न्होने लाम्ह पासा कीसं याय् मज्यू न्हाँ,
मखुसा कीपि भि ज्वी मखु न्हाँ,
पासा धयापि सज्जनपि जुइमा,
मज्यू कीत दुर्जनपि मित्रपि ।

पासामा: कीत अर्ति-बुद्धि बीपि,
मज्यू कीत स्यनीगु सल्लाह बीपि,
पासा याय्‌मा कीसं करुणा दुर्पि,
याय्‌मते न्हाँ म्हुतुं जक मान क्यनीपि

ख्वाले न्होने जक प्रशंसा याइपि पासापि
दतले भि ज्वी मखु की गबले हे न्हैं,
उकि हे कीसं सीका तेमागु
मूर्खपि पासापि तोता छोय्‌मगु

“आनन्द भूमि”

छगु जक नेपाया बौद्ध निला पौ,

- १) या ग्राहक जुया बौद्ध-धर्म तथा गतिविधिया ज्ञान प्राप्त याना थः न मेपिनी न जीवन सुधार याना दिसं,
- २) ले थःगु अभुल्यगु च्वसा विया सकसियाँ उपकार ज्वीगुलि ग्वाहाली याना दिसं,
- ३) ले विज्ञापन विया थःगु लजगा थकाय्‌गु नापं छगु जक बौद्ध पौयात आर्थिक ग्वाहाली याना दिसं ।

द्वितीया छुलक दाँ १०१- भित्तचक्र जक

जन्मकार्छि ग्राहक ज्वीत दाँ १००१- सछि जक

छि न ग्राहक जुया दिसं

मेपिन्त न जुइका दिसं

व्यवस्थापक— ‘आनन्द भूमि’

लुम्बिनी व लुम्बिनीया यात्रीपि

लुम्बिनी नां

लुम्बिनी सिद्धार्थ गौतममा जन्मस्थान खः । अथवात् अशोकया अभिलेखयु “लुंमिनि” धका धया तःगु दु । ह्वेन सांग अथवात् ल-फ-नि (LA-FA-NI) धका धया तःसा फाहियानं अरु शुद्धं वा लुम्बिनी लिक्क अथंक वयेक लुंमिन (LUN-MIN) धका धया तःगु दु । श्री रक्हिल (Rockhill) जुया श्रोत कथं ‘लुम्बिनि’ देवदहयाम्ह सुप्रबुद्धया जहानया नां खः । बुद्धिस्त सेन्ट्रल इन यू. पी.- के. डी. बाजपेयी, क्यूरेटर पुरातात्त्विक संग्रहालय, पृष्ठ १) । अले लुम्बिनिया निर्ति अथ वगीचाया ना हे लुम्बिनी जू वन । ‘लुम्बिनी’ व्यक्तिवाचक नाम कथं आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं न सिद्धार्थया वँशवृक्षया चार्टय् प्रस्तुत याना विज्याःगु दु । श्री एस० पी० जाशीजुं महामायामां अर्थात् सिद्धार्थया अजिया नामं कपिलवस्तु व देवदहया दथुयागु उद्यानया नां च्वंगु खः धका धया दीगु दु (लुम्बिनीः नेपाली पत्रिका २१ अंक) ।

लुम्बिनी वन

जातकटुकथा कथं “इच्छामहं देव ! कुल सन्तकं देवदह नगरं गन्तुन्ति” अर्थात् “देव, जि थः छें देवदह नगरय् वनेगु इच्छा जुल” धका गर्भ-

पूर्णम्ह महामाया देवीं शुद्धोदन महाराजगाके विन्ति याना थःछें पाखे स्वया विज्यात । तर निरुलि नगरया दथुइ निरुलि नगरया- निवासीपिनिगु “लुम्बिनी वन” धयागु मंगल शालोद्याने अथनेवं वस-पालया अन चाह्यू वने मास्ते वल । थुगु उल्लेख लुम्बिनी छगु वन शालोद्यान खः धका सिद्ध याः । अरु अथ “चित्तलता वन सदिसं” धका उपमा विया “लुम्बिनी वन” हे छखें वांला मखं लुम्बिनी वन हे खः धका जातकटुकथाय् च्वया तःगु दु ।

‘ललितविस्तर’ या उल्लेख कथं गर्भ किला पूर्ण जुइका बोधिसत्त्वया तेजानुभावं हे महामायाया वांलागु न्ह्याइपुगु वगीचाय् चाह्यू वने मास्ते वयेकल । (थःछें वनेगु इच्छा याःगु खैं मदु ।) अले शुद्धोदन जुजुया बच कथं लुम्बिनी वनय् चाह्यू विज्यात । अथ हे प्रसंगय् अनसं अनसं “लुम्बिनी” शब्दया प्यको प्रयोग जुया च्वंगु दु (ललितविस्तर-राजेन्द्रलाल मिंत्रद्वारा सम्पादित, एशियाटिक सोसाइटी अफ बंगालद्वारा, १८७७ ई० स० प्रकाशित, पृष्ठ : ८६-९४) ।

भगवान बुद्धं महापरिनिर्वाण अवस्थाय् आज्ञा जुया विज्यात, “…थन तथागत जन्म जूगु धका आनन्द ! श्रद्धालु कुलपुत्रपि दर्शन व संवेजनया निर्ति वइ ।” थुकथं प्यंगू दर्शनीय संवेजनीय स्थानया

ऋग्वलय् दक्षिणे बुद्धया जन्मभूमि च्वय् वया च्वंगु
दु। तरथनथाय् लुम्बिनी आदि संवेजनीय स्थानया
नां धाःसा मदु। अथेसां थुगु लुम्बिनी वन बुद्धया
इलय् हे सिद्धार्थया जन्म कथं सम्बन्धित वनथें
बुद्धया विहार जुइ धुंकृगु थाय् नं खः। देवदह
निगमया सहाराय् भगवान बुद्ध लुम्बिनी वने विहार
हे याना विज्यागु नं दु (देवदह सुत वण्णना, पपच-
सूदनी नाम उपरिपणासकटुकथा)।

लुम्बिनी ऋच्छ

थुकथं लुम्बिनी क्षेत्र चाह्यु वनेगु शालोद्यान
जक मखु, च्वने बहःगु थाय् नं खः धका सी दु।
ध्व हे लुम्बिनी वन लिपा विस्तार पूज्य स्थान
जुल। उखे विडूडभया आक्रमण लिपा शाक्यत
कपिलवस्तु नगरय् च्वने थाकुल। अले स्वभावतः
लुम्बिनी वनं क्रमशः ग्राम रूप काल जुइ धका छीसं
अनुमान याये फु। छाय्धाःसा छगू हे इलय् या वर्ण-
नय् द्यगू हे प्रसंगय् छथाय् “लुम्बिनी वन” मेथाय्
“लुम्बिनी ग्राम” धका उल्लेख याना तःगुलि सी
दु, तःदँ तक हे ध्व थाय् वन नं जुया च्वन गां नं
जुयावं वना च्वन।

अशोकया धर्म यात्राया वर्णन याना तःगु
“दिव्यावदानय्” धया तःगु दु, अले उपगुप्त स्थविर
लिसे राजा अशोक दक्षिणे न्हापां लुम्बिनी वने
दुहाँ विज्यात। अले जःगु लहा: द्वेका क्यना
उपगुप्त भन्तेन आज्ञा जुया विज्यात, “अस्मिन
महाराजा प्रदेशे भगवान जातः अर्थात् “महाराज
थन थुगु थासय् भगवान जन्म जुया विज्यात।”

थुगु “अस्मिन महाराज प्रदेशे भगवान जातः”
लिसे अशोकया शिलालेखय् च्वंगु “हिंद भगवं
जाते ति लुम्बिनी ग्रामे” या सम्बन्ध दुगु खँ डा०

मुकर्जीं धया दी उखे हानं “हिंद भगव जाते ‘ति’”
या सम्बन्ध महापरिनिर्वाण सूत्रया “इव तथागतो
जातो ‘ति’” या समान सम्बन्ध दुगु खँ हुल्स आदि
विद्वानपिसं उल्लेख याना दी। वारतवय् “इध
तथागतो जातो ‘ति’” धयागु “हिंद भगवं जाते ‘ति’”
धयागु व “अस्मिन् महाराज प्रदेशे भगवान जातः”
धयागु छगू हे विषयया छगू हे लय्या छगू हे स्वर
खः। छाय्धासा महापरिनिर्वाण सूत्र, अशोकया
स्तम्भ अभिलेख व दिव्यावदानया श्रद्धा पात्र बुद्ध
तथागत सकसियां निर्ति व हे खः। हान थुवले तक
इमि धायेगु शैली नं उथें उथें तिनि। अङ् आश्चर्यया
खँ ला ध्व खः, महापरिनिर्वाण सूत्रय् जन्मस्थलया
न्हापां उल्लेख जुया च्वन, दिव्यावदानय् ध्वयात हे
“प्रथम चैत्य” धका धया तःगु दु।

उकि थन छुं पाना वया च्वंगु दुसा ध्व हे दु,
थुवले तक वाडमयय् लुम्बिनी धयागु वन व
शालोद्यान खः। हान उखे, थुवले हे ध्व गांया
रूप नं काये धुंकल। उकि हे अशोकया स्तम्भ
लेखय् “लुम्बिनी ग्रामे” शब्द उल्लेख जूगु खने
दत। लुम्बिनीया पुरातात्त्विक उत्खनन प्रमाण नं
यनया मनुष्यपिनि वसोवास मौर्य काल तक जुइ
धुंकृगु स्पष्ट जू।

लुम्बिनी न्हन्त्रुतये वसोवास

लुम्बिनी वैज्ञानिक कथं उत्खनन जूगु १९७०—
७१ ईसवीस खः। थुगु उत्खननय्। लुम्बिनी
कण्ठुर नक्सा दयेकेगु, II जनरल केशर शम्शेरया
खुदाईया स्टूकचरल प्लान तयार यायेगु, लिसे III
लुम्बिनी क्षेत्रया वसोवास गवले निसे जुल सीकेगु
लक्ष्य तःगु जुया च्वन।

थौं कन्हे पुलिस थाना चवना चंगु छेंया पश्चिम पाखे उत्खनन याना स्वः बले वर्तमान जमीन सतहं ७ फूट क्वय् अथःये जाःगु चायागु चक्का चक्का दुगु तुं लुल । छेंयागु निकास छगु लुल । पुलिस थानाया दक्षिण पाखे थौंकन्हेया जमीन सतहं ३ फूट क्वय् कुषाण कालया च्यान (श्मशान) लुल (लुम्बिनीमा संचालित केही पुरातात्त्विक गतिविधिहरू श्री बाल कृष्ण रिजाल, लुम्बिनी ४।१ अंक) ।

फाहियान व ह्वेनसांगया पाले तकं थ्व विहारादि बने जुया नं अवरोध पाखे बना च्वने धुंकूगु जुल । थ्वयां लिपाया लुम्बिनीयागु स्थितिया यथार्थ वर्णन छीके मदु । यद्यपि ७६४ ईसवीस नं चीनं वृ कुड धयाम्ह छम्ह यात्री वःगु दु ।

लुम्बिनीया यात्री वा दर्शन पूजनया लागी वःपि श्रद्धालुपिनिगु ल्याःचाः याना नं सह जुइ मखुसां थौं छीके सप्रमाण थुकिया वर्णन इतिहास मदु । मुख्य मन्दीरय् खने दुगु मौर्य, शुंग, कुषाण कालीन अवशेष थनया प्रति न्हापा न्हापा तया वंगु श्रद्धाया बवातुगु संकेत जक छीत ब्यू । अथे नं छीसं धाये फु थर्ति खुसः दैं न्हो तक थन जुजु निसें कया प्रजापि तकं श्रद्धालु यात्री कथं आपालं वःगु दु । छायधाःसा वि० सं० १३६६ पाखे पश्चिमी नेपाल प्रदेशयापि बौद्ध धर्माविलम्बी रिपु-मल्लथैं जापि जुजुपिसं बुद्धया पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनी वया थःगु धार्मिक भक्ति क्यना वन । इमिसं अशोकयागु शिलास्तम्भय् तुं थःगु छत्वा नां व “जयतु” कामना याना १२६४ संवत् किया वंगु दु । लुम्बिनीको घटना— मनवञ्च वज्राचार्य, लुम्बिनी १।१ अंक) । अछ श्री रामनिवास पाण्डे-जुया धापु कथं थन पश्चिमी मल्ल जुजुपि जितारी

मल्ल, रिपु मल्ल व आनन्द मल्ल स्वमहसिनं बुद्धया जन्मस्थल बारे ज्ञान दु । थुपि बौद्ध तीर्थ स्थलत पूजा यायेत वंगु खः । अबले इमिसं कपिलवस्तु, लुम्बिनी व निगिलहवाया नं भ्रमण याःगु दु (कान्ति, २०३६ पौष) ।

जिगु थःगु विचार कथं थर्नि प्यसः दैं ति न्हो अभयराज नं थन लुम्बिनी पूजार्थ विज्याःगु दयेमाः । ६८५ ने० सं० स महाबुद्धया जग तःम्ह कलाकार प० अभयराज शाक्यं बुद्धगया यात्रा यासेलि अवश्य नं वसपोल बौद्ध तीर्थ स्थल पाखे परिचित खः । अले थः सिवे निसः दैं ति न्हो तक जुजुपिसं यात्रा याना चंगु लुम्बिनी बुद्धगया थ्यंक वंम्ह अभयराज शाक्य बुद्धगया सिवे लिक्क चंगु लुम्बिनी गथे विमज्याये फइ ?

“लुम्बिनी” ल्वःमंकेगु ज्या जूसा लिपायां मल्लकालया चिचीधंगु राज्य व्यवस्थाया इलय् जुल । श्री रामनिवास पाण्डेयजुया धापु कथं झिन्यागूगु शताब्दीया प्रारम्भ तक थनया क्षेत्र स्थानीय शासन पाखे थः अधीने तया तःगु दु । हानं थ्व खै नं स्पष्ट खः, गबले तक स्थानीय शासकं थः अधीनय लुम्बिनी क्षेत्र तया तल, अबले तक थुगु क्षेत्र जंगल तोपुया वनी हे मखु । उकि लुम्बिनी जगलं तोपुइगु जूसा अबले जुल, गबले चिचीधंगु मल्ल राज्यकाल वल, अछ झिन्यागू शताब्दीया अन्त पाखे थ्व अवधया नवाबतये प्रभावय् वन ।

लुम्बिनीया ह्वानं उद्दय

भारतय् एशियाटिक सोसाइटी स्वनेगु ज्या लिसे पुरातात्त्विक खोज जुल । राज्य नीतिस ब्रिटिश छत्र छायाय् चंगु अबलेया राणा सरकारं लुम्बिनी नं ध्यान तये माल । श्री भुवनलाल प्रधानजुया

धापू कथं स्थानीय मनूतयेसं जंगलय् अशोक स्तम्भ
खंगु खं कनेबं अन खुदाई जुल । १६५० वि० सं०
पाखे पाल्याया शासक श्री खड्ग शम्शेरया सहायतां
बुद्धया जन्मस्थल दर्शन याना डा० फुहरं लुम्बिनी
अशोक स्तम्भयात प्रचारया माध्यमं अन्तरराष्ट्रय्
व्यापक प्रचारय् हया बिल । अनं लिपा निको अन
उत्खनन जुल । थुगु उत्खननं गुलि लुम्बिनी प्रका-
शय् हया दिल, उलि हे वैज्ञानिक कथं रिपोर्ट आदि
सहित उत्खनन मजुया लुइके मफइगु कर्त अनेक
आधार तत्व नं तंका बिल । वयां लिपा निको
वैज्ञानिक कथं उत्खनन जुल, थुकि प्रकाशय् हःगु
खं व याःगु संरक्षणया ज्या धाइ सकसियां न्ह्योने
दु ।

विशेषतः २५०० बुद्ध जयन्ती सन्दर्भय्
लुम्बिनी छुं निर्माण कार्य जुल । धर्मशाला, अतिथि
भवन, मन्दीर व महेन्द्र स्तम्भ अवलेया हे खः ।
१६५६ ईसवी लुम्बिनी पुलांगु महामाया व सिद्धार्थ
यागु मूर्तिया प्रतिकृति स्थापित जुल ।

थव हे इलय् “धर्मोदय” लुम्बिनी विशेषांक
पिकाल । स्व० राष्ट्रपिता श्री ५ त्रिभुवनं थुगु
विशेषांकया शुभ-सदेशय् “लुम्बिनी नां कायेव हे
बुद्धयागु अक्षय व न्ह्यावले अनुकरण याये बहःगु
विश्व भ्रातृत्व व प्रेमया भाव न्ह्योने चं वइगु खं
हुकुम जुया विज्यात ।

२०१२ वि० सं० फागुण ७ गते थें जाःगु
राष्ट्रय पर्व दिनय् स्वर्गीय श्री ५ महेन्द्र लुम्बिनी
सवारी जुया विज्यात । वसपोलं थःगु ऐतिहासिक
यात्राया स्मृति कथं हुकुम जुया विज्यात, “बैशाख-

पूर्णिमा” छगु पवित्र दिन जुया निर्ति उगु पवित्र
दिने नेपाल राज्यभर हिंसाकर्म रोके यायेगु जिगु
इच्छाकथं थन थ्यंगुया घटनाय् थव घोषणा याना
च्वना— माःगु प्रवन्ध जिगु सरकार पाखें जुइ ।”

अन लिगा श्री ५ महाराजाधिराज वीरेन्द्र वीर
विक्रम शाहदेव, श्री ५ मुमा बडा महारानी तथा
श्री ५ जिज्यू मुमा बडा महारानी सरकार लिसें
विज्याना लुम्बिनीया महामाया देवी तथा सिद्धार्थ
न्ह्योने गुगु पूजा अर्चना जुल, व दृश्य धात्यें हे
आश्चर्यजनक सुखद दृश्य खः । स्वंगु पुस्ताया राज-
परिवार नापं च्वना थथे पूजा अर्चना जूगु लुम्बिनी
या यात्राया इतिहासय् हे अभूतपूर्व खः ।

थौं गुरु-योजना विकासोन्मुख जुया न्ह्यावया
च्वन । योजनाया प्लान स्वीकृत जुइ धुंकल ।
सिद्धार्थ नगरं लुम्बिनी २० मिनेटं मोटर थ्यन ।
विजुली मत च्यानावं वया च्वन । योजनायात
माःगु जग्गा अधिग्रहण जुइ धुंकल । योजनाया
आकार प्रकारं स्वष्टतां क्यावं च्वन । अले पिना
तःगु लाखौं सिमात अतीतया “शालोद्यान” जुइत
आकाश स्वया तमा जुयावं वया च्वंगु दु ।

थौं लुम्बिनी स्व० उ थान्तया स्वप्नकथं विश्व
विख्यात वास्तुकलाविद प्रो० केंजो टांगेयागु
गुरु-योजना कार्यान्वयन पाखे स्वया च्वन । थौं सक-
सितं थवहे आशा दु, गुगु गुरु-योजनाया वास्तुकला-
कारयात आशा दु—

“लुस्तिनी विकास कार्य एशियाया देशतये
निर्ति योजना मध्ये छगु जुइ । थव मनुष्य जातिया
लागि शान्ति व सुखया केन्द्र जुइ ।

बुद्ध-धर्मय् भिक्षु-संघ

बुद्ध-धर्मय् “संघ” शब्द मूल कथं “सं” पूर्व “हन” धातु “त” प्रत्यय द्वारा सम्पन्न जुया च्वगु खने दु। थुकिया व्युत्पत्ति वारय् ग्रन्थय् निथी कथं उल्लेख याना तःगु दु— (१) “सं सुदु किलेसे हन-तीति संघो” अर्थात्— “बालाक कलेश-धर्मतयत् हनन यायेगु अमता दुपि पुद्गलपिनि पुचःयात “संघ” धाह। (२) “दिट्ठि सील सामञ्च्रेन संहतो ति संघो” अर्थात् “प्रज्ञा व शील समानताया आधारय् एकीकृत पुचः ‘संघ’ खः।

वास्तवय् थुपि निगुलि व्युत्पत्तित आर्यसंघयात निर्दिष्ट याइगु खः। नेपालय् थौं तक लुया वःगुली दक्षिबे पुलांगु अभिलेख, गुगु पुलांगु लिच्छवो लिपी दु, संघय् आर्य—संघ हे उल्लेख जुया च्वंगु दु। थुकि श्रोतापन्न मार्गादि प्राप्त प्यम्ह आर्य मार्ग पुद्गल लिसे श्रोतापन्न फलादि प्राप्त प्यम्ह आर्य फल पुद्गल थुपि च्याम्ह (८) आर्य पुद्गलपिं हे यथार्थय् “संघ” रूपय् खने दयेक वन। च्युगु संघय् सुप्रतिपन्न आदि गुंगू गुण दया च्वन। च्युगु संघया अनुगामी रूपय् शील, समाधि, व प्रज्ञा वृद्धि पाखे प्रयत्नशीलपि भिक्षुपिन्त “सम्मुति लव” धाइ। थौं कन्हेयापि भिक्षुसंघपि थुगु हे अथवा तहयापि जुया च्वन।

गवान बुद्धं बोधिज्ञान प्राप्ति लिपा लोक

उपकार याये निति धर्म—नगर स्थापना यायेगु प्रयासय गुगु कथंयापि धर्म—सैन्यपि संगठन याना विज्यागु खः, गुपि संघपिनिगु निं स्वना विज्यागु खः, इपि न्हापांयापि संघपि थुपि हे (८) म्ह आर्य पुद्गलपिं जुया च्वन।

(८) म्ह आर्य पुद्गलपिं खः—

- १) बुद्धयागु उपदेशयात उल्लंघन मयासे निर्देशन अनुसार बालाक आचरण याना विज्याइम्ह सुप्रतिपन्न आर्य पुद्गल;
- २) मध्यम प्रतिपदा अनुरूप बेबेकोगु लैपुइ मवंसे तप्यंगु लैपुइ वना आचरण याना विज्याइम्ह ऋतु प्रतिपन्न आर्य पुद्गल,
- ३) वास्तविक सुख निर्वाण प्राप्त याये निति अच दृष्टि छ्वया आचरण याना विज्याइम्ह न्याय प्रतिपन्न आर्य पुद्गल,
- ४) देव मनुष्यपिसं तड्गु आदर गौरव ग्रहण याये योग्यगु गुण अभिबृद्धिया निर्ति आचरण याना विज्याइम्ह सामीचि प्रतिपन्न आर्य पुद्गल। ध्व हे प्यंगू गुण मार्ग व फलया दृष्टि च्याम्ह आर्य पुद्गल जूगु जुया च्वन।
- ५) ध्वस्पोल संघपि तापाकं निसे वया प्रदान याये हड्गु दातव्य पदार्थ ग्रहण याये निति

योग्यपि जुया च्वन,

६) गुगुं कथयागु छें लिसे स्वाना च्वंगु तृष्णाय्
प्यमपुंसे स्वच्छन्द रूप अतिथि पाहुना सत्कार
स्वीकार याये योग्यपि जुया च्वन,

७) विभिन्न सुख, समृद्धि व शान्तिया कामना
याना बीगु त्यागमय चेतना युक्त दान ग्रहण
याये योग्यपि जुया च्वन,

८) भिन्न लाभया निर्ति ल्हाः निपाः जे डे याना
योइगु अभिवादन स्वीकार याये योग्यपि
जुया च्वन,

९) फुक लोकया ल्वः मदुगु पुसा पीगु बुं पुण्य
क्षेत्र जुया च्वन।

थुकथ बौद्ध भिक्षु सधयागु न्हापांगु च्वरूप
संवच्छ, निर्मल व पवित्र जुया च्वन। थुको छुं
कथयागु अनार्य दोष मदुनिगु खः। विशुद्ध प्रकृति-
योगु जुया च्वन। गुगुं कथयागु प्रतिवन्ध तये
माःगु, विनय व्यवस्था हये माःगु स्थिति मदुनिगु
खः। संघ सदस्यपि खालि सांसारिक दुःख निवृ-
तिया निर्ति दत्तचित्तपि जुया च्वन।

थुगु संघ संगठन दुने विभिन्न जाति, विभिन्न
वर्ग, विभिन्न कुलं पिहाँ वःपि कुलपुत्रपि दया
च्वन। थन छुं कथयागु भेद-नीति मदुगु खः।
ईर्ष्या, अभिमान आदि मर्भिगु व्यवहारं च्व तापाना
च्वंगु खः।

विभिन्न नां दुगु खुसीत गबले समुद्रय ल्वाकः
ज्या वनीगु खः, अबले इपि फुक खुसी तयेगु नां
समुद्र जुइगु खः। अथे हे विभिन्न जाति, कुल व
थ्रेणि भिक्षु जू वइपि व्यक्तिपित श्रमण शाक्यपुत्र
शा भिक्षुसंव धाइगु जुया च्वन।

थुगु संघय दुने दुर्ध्याक वनेत न्हापां न्हापां
बुद्धयागु “एहि भिक्षु” “थन वा भिक्षु” धयागु
सम्बोधन हे छगु विधिथे जुया च्वन। तर गुलि
गुलि भिक्षु संघपिनि संख्याय् वृद्धि जुञ्ज वा,
अबले बुद्ध त्रिशरण गमन प्रव्रज्या व उपसम्पदा
बीगु अनुमति विया विज्यात। ऊ लिगा वया च्व
संघ सम्पन्न याये माःगु संघकमया छगु विधि नं
जुया विल। मध्यम देशय म्हंनि १० म्ह भिक्षुसंघ
व प्रत्यन्त प्रदेशय म्हंनि ५ म्ह भिक्षुसंघया सम्मति
जक छम्ह व्यक्ति न्हम्ह भिक्षु जुइ फइगु जुया वल।
२०-दँ मक्यंनिम्ह व्यक्तियात भिक्षुत्व वी मखुगु
जुया च्वन। यदि सुनान भिक्षु मजूसे श्रमण
जीवन जक हने मास्ते वल धा:सा वा नोदँ तक
भिक्षुत्वया प्रत्याशी जुया च्वनीगु अवस्थाय त्रिशरण
दश शिक्षापद पालन याइम्ह श्रामणर जुइगु जुया
च्वन। गुगु नियम थौं तक नं भिक्षुसंघ न्हापा
गथे खः, अथे हे तिनि।

सुं छम्हसित संघया सदश्यता प्रदान यायेत
वयाके दये माःगु योग्यताया बांलाक रेखदेख व परी-
क्षण यायेमाः। छाय् धा:सा संघ उपसम्पदा वी
मज्यूपि व्यक्तिपि म्ह मजू। तःतःधंगु रोगं ग्रस्तम्ह
व्यक्ति, अंग प्रत्यज्ञ हीनम्ह व्यक्ति, मेपिनि
अधीनय लाना च्वंम्ह व्यक्ति, राजदण्ड फये माःम्ह
व्यक्ति, माँ-बौ पिनिगु स्वीकृति मदुम्ह व्यक्ति
उपसम्पदा पेक्षी भिक्षुत्वया निर्ति अनुपयोगी
व्यक्ति जुया च्वन। उपसम्पदा आकांक्षी व्यक्ति
थुपि दुर्गुण व अवरोधं मुक्त जू, मजू बांलाक
परीक्षा याये माःगु जक मखु संघ सभाय सकसिन
तायेक हानं सोधुन्न यायेमाः। थुजागु दुर्गुणत
मदुगुली संघयाके मतुष्ठिदत धा:सा जक उम्ह
व्यक्तियात संघय दुने दुहाँ वयेगु वचं बीगु जुया

च्वन् । अनं लिपा संघ पाखे आदेश दुम्ह भिक्षुं भिक्षुं जुइ मास्ते वःऽह भिक्षुयाके भिक्षुत्त्वया निर्ति मदयेकं मगाःगु चीवर, पात्र आदि सामग्रीत दु मदु, सुयागु उपाध्यायत्वय् भिक्षुं जुइ त्यनागु आदि फुकं खँ संघया दथुइ सोधपूछ याइगु जुया च्वन् । थुकी खःगु, तथ्य दुगु लिसः दयेवं भावि भिक्षुं आदर गौरव तथा संघया न्ह्योने भिक्षुत्व बीया निर्ति विनभ्र अनुरोध यायेमाः । संघ निर्विरोध कथं भिक्षुत्व ब्यूगु समर्थ न क्यनेत छगु प्रस्तावना लिसे स्वको तकयागु घोषणां थुगु ज्या पू वनीगु जुया च्वन् । स्वको तकयागु थुगु घोषणाय दुने सकसिनं मौन जुया स्वीकृति विल धाःसा थुगु ज्या सिढ जूगु माने याइगु खः । थुकिया निर्ति न स्वको तक हान घोषणा जुइगु जुया च्वन् । थुकथं छम्ह व्यक्ति संघ सदस्यता दयेका काइगु जुया च्वन्

भगवान बुद्ध्या भिक्षुसंघय् इमान्दारिता व सत्यनिष्ठताय् तःधंगु महत्व विया तःगु खने दु । सुं छम्ह व्यक्तियात आरोप लगे यायेवले गवले तक सम्बन्धित व्यक्ति इमान्दारी पूर्वक स्वीकृति क्यनी मखु, अबले तक उम्ह व्यक्तियात वलजपतीं छुं याये मदु । दोषी जुया नं निर्लज्जता पूर्वक व एकोहोरी जुया च्वन धाःसा वयात खालि “अलज्जी व दुशील” मह धयागु संज्ञा जक वी फु । सुशिक्षित सभ्य समुदायं जक थव ज्या जुइ फूगु खँ निर्विवाद खः ।

संघया ज्या-खँ संघ सदस्य अपरिहाय कथं उपस्थित जुइ हे माः । संघया छुं छगु ज्या-खँ जुइबले सोमा क्षेत्रया दुने च्वंपि फुकं संघ सदस्यपि थःथः पिनिगु व्यक्तिगत ज्या-खँ तोता समावेश जुइ माःगु नितान्त आवश्यक जुया च्वन् । भगवान

बुद्धं स्वयं आज्ञा दयेका विज्यागु दु; “गवले तक थगु प्रवृत्ति वा स्वभाव भिक्षुसंघय विद्यमान जुया च्वनी, अबले तकक थुगु संघ अभिवृद्धि हे जुइ ।”

संघ संगठनया निति लय् लय् पतिकं लय् निको भिक्षुपि प्रातिमोक्ष भिक्षु नियम आवृत्तिया निर्ति व विभिन्न संघ कार्यया निति उपोसथागारय् मुनीगु जुया च्वन् । थवले प्रत्येक भिक्षुपिसः थःके दुगु द्वं विद्वंत सुचुका मतःसे संघ सुविधा, संघ श्वस्ति व संघ कल्याणया निति निःसकोच जुया प्वंकेमाः । संघ लिपा लिपा होग दुम्ह जुया दोष पूनरावृत्ति मयायेत व अप्रमादी जुया थःगु ज्या सम्पादन यायेगु सुक्लाव बीगु जुया च्वन् । यदि सुं छम्ह भिक्षु थुजागु संघ-सभाय् उपस्थित जुइ मफुत धाःसा अन जुइगु ज्या-खँय् थःगु सहमति क्यनेत “छन्द” विया छ्वये माःगु जुया च्वन् ।

भिक्षु-संघय विनय ज्या-खँ यायेवले सुं न व्यक्ति नेताया रूपय् ल्यया च्वनेमाःगु मदु । थःथः-पिनिगु विचाः प्वंकेत सकलसिंतं स्वतन्त्रता दु । सकसिके छम्ह मेघसिया प्रति मैत्रीपूर्ण काय, वची व मनः कर्मया व्यवहार जुइगु जुया च्वन् । संघ स्थविर खालि सभा व्यवस्था सम्बन्धी कार्य संचालक जक जुइगु जुया च्वन् । भगवान बुद्धं महापरिनिर्वाण जुया विज्याये न्ह्यवः आनन्दयात धया विज्यागु दु, “आनन्द ! भिक्षु संघं जिगु पाखे छु इच्छा याना च्वंगु दु ? आनन्द ! जि दुने पिने मयासे धर्मया उपदेश याये धून । आनन्द ! धर्मयं तथागतयाके (भ्या भति न) आचार्य मुष्टि मदु । आनन्द ! गूम्हसित थथे जुइ भिक्षुसंघ जिकः धाना च्वनागु दु, भिक्षु सञ्च जिगु उद्देश्य खः, व आनन्द ! अवश्य न भिक्षुसंघया निर्ति छुं धाये फु; तर आनन्द ! तथागतयात थथे मती

मव...।” देवदत्त थःत संघया अभिभार लः
ल्हाये निर्ति बुद्धयाके प्रार्थना यावले नं बुद्धं सङ्घया
नेता ल्यये माःगु प्रक्रिया आवश्यक मजूगु खः आज्ञा
दयेका विज्यात । थ्व हे तथागतयागु धर्म सुआ-
रव्यातता खः । गुह्यसिन् धर्मया यथाये मर्म स्यौ,
वयात सुयां ल्यूल्यू जुइ माःगु आवश्यकता मदु ।

थुकिया मतलव थ्व मखु कि सङ्घ त्व्यावले
निर्दोष खः । सङ्घ्य विभिन्न प्रकारयापि भिक्षुपि
खन दयेक वल । इमिसं याना हे विनय नियमत
प्रज्ञप्त याये माःगु आवश्यक जुया चंगु खः ।

सङ्घ्या विचाः व धारणा कथ थ्व संसार
दुःखमय खः । न्हाकव संस्कृत याना यंकुसां थ्व
स्थिति मुक्त जुया वने फइ मखु । दुःख शमन
यायेगु लँग् वनेत तृष्णा सयोजनयात छ्वसिकथं
चीका यकेगु आवश्यक जू । थ्व ज्या भिक्षुभावं
अःपु खने दु ।

भिक्षुपि कामगुण सम्बन्धी दोष खंका जनता
पिसं ब्यूगु चतु प्रत्ययय लिधना सन्तोष कायेगु व
गृहस्थीपिसं जीवन हनेत दुःख कष्ट सीगु इच्छा
मया जुइ फु । तर तृष्णा, अभिमानयें जाःगु क्लेश
दमन यायेगु धयागु अःपुगु खँ मखु । थुकिया अर्थ
भिक्षुजीवन जीवनं विस्यु वनेगु मखु ।

धात्यें ला काम वासनायात तोता छ्वयेगु,
रूक्खासुक्खागु नसा त्वंसां जीवन हनेगु काम भोग
याना सुखी जीवन हनेगु स्वया थाकुसे चं
वासनायात क्वत्यलेगु अःपुगु ज्या मखु । बुद्धं
प्रज्ञापन याना तया विज्याःगु ब्रह्मचर्य जीवन साधा-
रण मनूतये निति मजूसे उत्तम श्रेष्ठ पुरुषपिनिगु
आचरण जुया चंगु विचाः याये बहःगु खँ खः ।

संघ्य दुने आध्यात्मिक सुख व शान्तिया
अनुभवी सदस्यपि गावकं खने दु । गुगु तथ्य भावी
सारिपुत्र उपतिष्ठ परिव्राजक अस्सजि भिक्षुयात
न्हापां नाप ला वले व्यक्त याःगु उद्गार त्राक्यं
स्पष्ट ज, आवूसो ! छःपिनि इन्द्रिय प्रसन्न, प्रफु-
लित व प्रकाशमान जू । छःपिनि आकृति रमणीय
व शोभनीय जू । छःपिनि पलाख्य शान्ति दु । रहन
सहनय गम्भीरता दु । धात्यें हे छःपिनि अन्तः
करण्य विशुद्ध धर्मं आप्लावित जुया चंगु दयेमाः !
छःपिनि शास्ता सु खः ?”

छको कोशलराज प्रसेनजितं नं थुजागु हे
टिप्पणी ब्यूगु दु, ‘भन्ते ! जि छःपिनि धर्मय अति-
प्रसन्नपि, अति प्रफुलितपि, अति यद्द्वपुसे चंपि
निर्धक्कपि भिक्षुपि खना ।

बुद्ध-धर्मया प्रभावं भिक्षुसंघ्य मानसिक शान्ति
व आध्यात्मिक सन्तुष्टि दु धयागु खँ भिक्षुभाव
प्रहणं लिपा उद्भासित विभिन्न भिक्षुपिनिगु प्रीति
वाक्यं सीका काये फु । अजीत ब्राह्मण मानवं भिक्षु
जीवन धारणं लिपा धया चं च्वन, “मरणय जित
भय मदु । जीवनय अनुराग मदु । तोते मानिगु थ्व
शरीरयात स्मृति जायेका वने ।”

वस्तुतः बुद्धया भिक्षुसंघ बुद्धि व विवेक्य
आधारित खः । मौलिक विचार, स्वतन्त्र चिन्तन
थुकिया प्रमुख अंग खः । लज्जा भय थुकिया
पृष्ठभूमि खः । मैत्री, सहिष्णुता, सहानुभवि
थुकिया मूल मन्त्र खः । सत्य, न्यायप्रियता, समता
व एकता थुकिया जग खः । क्लेश निवारण थुकिया
मूल लक्ष्य खः । करुणा, परोपकार, सेवां वहःगु
लँग् वनेगु हे थुकिया शिक्षा खः ।

श्री

अनिच्छावत संखारा उप्पाद वय धर्मिनो
उपजित्वा निरुच्छन्ति तेसं तुपसमो सुखो

विक्रम सम्बत २०३५ साल चैत्र ९ गते बिहिवार (चिलागा) कृष्णपक्ष ९ नवमी सुधे ६।३० बजे
श्री बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा ७८ वर्षे परलोक जुया बिज्यात । वस्तोलं चवया बिज्यागु नेपाल भाषा
नेबा म्यै मेल मेल ध्व जगते चोनेमेल

अनित्य

मेल मेल मेल मेल,
ध्व जगते च्वने मेल,
कायेगु भरोसा छुँहे मखना,
छु च्वने ध्व सनिसारे । ध्वावा

धन जन दःसां शान्ति मदैगु,
मदुसा ज्वीगु गरीब ।
दःसां दुःख मदुसां दुःख,
ध्व जगते च्वने मेल । ३।

नित्यगु छुँ है मदुगु जगते,
आशा सुखया विचार ।
सुख छ्र्ति मदु दुःखया खानी,
ध्व जगते च्वने मेल । १।

सःसां स्यूसां तःधं जूसां,
स्वेमफुर्पि दुगु लोक ।
मसः मस्युसां ह्येला ज्वीगु,
ध्व जगते च्वने मेल । ४।

बाँला भाःपा च्वना ध्व लोक,
थीब ध्वी मन हीक ।
सोसा बाँला ध्वी यो हीक,
ध्व जगते च्वने मेल । २।

महाप्रज्ञा बौद्ध ऋषीया,
विरक्त भाव जुयाव ।
वे धुन शास्ता बुद्धया शरणे,
ध्व जगते च्वने मेल । ५।

★ ★ ★

N. B. Bajracharya

President, Vishwa Maitri Sangha, Nepal

The Practical Significance of Universal Love and Brotherhood

The sanskrit word 'Maitri' means that love which a mother has for her child. Maitri, when well developed, is a consuming flame that purifies all mental defilement. Undoubtedly this implies the consuming flame of a martyr. Here it is no idealized love but the ideal love which is a pure source of happiness and safety! The mother gives her life to protect her child, implying that love only gives and never wants anything in return.

The sanskrit *sloka* (stanza), PARAHITA PARASUKHA KAMANA ITI MAITRI: seeking the benefit, welfare and happiness of others. implies Love and Brotherhood. To promote self-interest is a primordial motivation. When this is reversed so as to promote others' interest and happiness, not only is this basic urge sublimated but the mind itself is turned universal, to contain in it the interest of all, and in this way does one promote one's well-being in the best possible manner.

MATRINO BHAVA MIT'RASH-

YA ITI MAITRI: love is the protective and immensely patient attitude of the mother; a mother forbears all the limitations of a child and ever protects, despite all misdemeanors; love is also the attitude of one wanting to give the best to his friend, promoting his prosperity. If these moods and attributes are sufficiently cultivated through a very specific mode of mental development or culture of mind, the result will be the acquisition of a tremendous healing power which preserves, protects and cures!

There are various methods of practising Universal Love and Brotherhood as found in the Visuddhi Marga (written by a great Buddhist saint), and in the Karaniya Metta Sutta in pali, the language of the Buddha. The technique of practising Universal Love and Brotherhood found in the Visuddhi Marga is as follows:

Sitdown in a comfortable posture, keeping the eyes closed, in a quiet place (a shrine, a room, a forest or any place

providing silence). Repeat the word 'Maitri' a few times and mentally conjure up its significance: Love and Brotherhood being the opposite of hatred, resentment, malevolence, impatience, pride, arrogance, etc., and as a profound feeling of good-will, sympathy, and kindness, promoting the happiness and well-being of others. Now visualize your own face in a happy and radiant mood. A person in a happy mood cannot become angry or harbour negative thoughts or feelings. Having visualized yourself in a Happy frame of mind, now charge yourself with the thought: 'May I be happy and friendly and loving towards all, not harbouring any dislike, prejudice or antipathy towards anyone, wishing everyone well, and promoting everybody's happiness. Whomsoever I look at, may I see them with the eyes of love and brotherhood; whomsoever I speak to, may I speak with words of love; whomsoever I think about, may I be imbued with the thought of love and brotherhood.' In this way, as one suffuses oneself with the positive thought force of love and brotherhood, one becomes like unto a filled vessel, its contents ready to overflow in all directions.

Next, visualize your Guru (Master); see him in a happy frame of mind and project the thought, 'May my Master be happy, enjoying all well-being.' As you

suffuse the image of your teacher with Maitri, this thought force will impinge upon him wherever he may be, infusing him with a measure of well-being. Then think of other people who are to be revered, such as our spiritualized leaders, teachers, parents and elders, and spread over each one of them the thought of spiritualized love and brotherhood, intensely in the same manner mentioned already.

The visualization must be clear and the thought radiation must be willed well; hurriedly visualizing and just wishing perfunctorily or mechanically will be of little avail. It will be an intellectual pastime; i.e., thinking about Maitri. It must be clearly understood that to think about Maitri is one thing, but to do Maitri, i.e., actively projecting the fore of Maitri, is quite another.

Having radiated thoughts of Maitri, in the order already mentioned, (oneself, spiritualized leader, teachers, revered persons), one should now visualize, one by one, his dear ones, beginning with the family members, suffusing each with abundant rays of Divine love and brotherhood. Charity begins at home; if one cannot love his own people, loving others will be academic,

Next, one should visualize neutral people, people whom one neither likes

no dislikes such as the neighbours, colleagues at work, acquaintances and so on. Having radiated loving and brotherly thoughts on everyone in the neutral circle one should now visualize persons for whom one has dislike, hostility, prejudice, or even temporary misundrstanding. As one visualizes these persons, to each of them mentally repeat, "I have no hostility towards him/her, may he/she also not have any hostility for me. May he/she be happy."

Thus, as one visualizes the people in the different circles, one breaks the barriers caused by likes and dislikes, attachment and hatred. Whe one is able to regard an enemy without ill-will and with the same amount of good-will as for a very dear one, it is then that Maitri acquires a sublime impartiality, elevating the consciousness, radiating in a spiral movement, in ever widening circles, until mind becomes completely all embracing.

By 'Visualization' is meant 'Calling to mind'; visualizing a certain area or a category of beings. It means imagining the objectives on which thoughts of love and brotherhood are to be projected or spread. For instance, you imagine your father and visualize his face in a very happy and radiant mood and project that thought on to the visualized image mentally, saying : 'May he be happy; may he enjoy good

health,' That is to say, any thought which promotes his well-being.

By 'Radiation' is meant, as expressed above, the projection of a certain thought promoting the well-being of objects on which the thought is directed. A MAITRI THOUGHT is a powerful thought force. It can actually effect what has been 'willed' ! For, wishing well-being is 'willing' and is a creative action. In fact, all that man has created in the different fields is the result of what he has 'willed', whether it is a city or hydro-electricity project or a rocket going to the moon or a weapon or an artistic or a literary work. Radiation of the thought of Universal love and brotherhood (Maitri), in other words, is the development of a 'will-power' which can effect whatever is willed. It is a common experience to see disease cured or misfortunes warded off, even from a great distance, by the application of MAITRI THOUGHT FORCE. But this thought-force has to be generated in a very specific and skillful way, following a certain sequence of cultivation.

And by 'Order' is meant visualizing objects one after the other, by taking the path of least resistance, in a graduated sequence, which progressively widens the circle and therewith the consciousness itself. The Visuddhi Marga is emphatic about this order.

(to be continued)

International Project In Works To Rebuild Buddha's Birthplace

By Venerable Bhikkhu AMRITANANDA

**Vice-President of the World Fellowship of Buddhists
President of the DHARMODAYA SABHA of Nepal**

A leading monk of Nepal belonging to the Theravada School, he has written more than 40 volumes of books on the Buddhist literature of Pali Tripitaka in the Nepali and Newari languages.

NEPAL is a small Himalayan kingdom whose economy largely based on agriculture. Sandwiched between two mighty countries of Asia, India in the South and China in the North, Nepal is a landlocked country. Its capital city, Kathmandu, consists of little more than 400,000 population and it is situated at an altitude of 1,363 meters.

In the north of Nepal the highest mountains of the world, capped with perpetual snow, tower high up in the sky, exposing their unparalleled sublimity and majesty. The south of Nepal is a fertile plain land where the crops like paddy, millet, wheat, etc. are abundantly grown.

Religious harmony is another unique feature of Nepal. In the premises of Buddhist shrines the Hindu temples, and vice versa, stand in Juxtaposition. However, from the ancient times. Buddhism has had its indelible influence on the Newars of Kathmandu Valley. Later on, Shaivism also made its way here. Besides the Newars, other ethnic groups such as the Tamangs, Gurungs, Bhotias, Lapches, Sherpas and Thakalis are the followers of Buddhism, while Chhetris, Brahmins and Magars are Shaivites.

Main Temples

The main temple of Shaivites in Nepal is the temple of Pashupati Nath, whereas for Buddhists the main place of worship is the stupa of Swayambhu.

Though Nepal is still underdeveloped it has very rich cultural and religious heritage. One can unmistakably see in the Nepalese people a deep concern for

the conservation and promotion of traditional culture and religion. Many ancient and invaluable Sanskrit texts on Buddhism are still in existence here. For all of these reasons Nepal is ever a virgin land for scholars and world Buddhists to undertake research works on Buddhism.

A writer has aptly remarked that there are as many temples as there are houses here. These temples display craftsmanship and cultural and religious heritage of the people of Nepal. And the credit for creation of these temples, which are world renowned for their artistic talent and beauty, goes to the Newars believed to be aborigines of Kathmandu Valley.

The history of Nepalese Buddhism dates back to the prehistoric period. If the Buddhism in the countries like Sri Lanka, Burma, and Thailand is founded on the teachings of Gautama the Buddha, Nepalese Buddhism is believed to have developed from the period of Buddhas prior to Gautama the Buddha. In Shakyamuni Gautam's time, the Kiratas were the rulers in Nepal. The word "Kirata" is also found mentioned occasionally in Pali literature. At that time this country was referred to as "Uttarahimakhanda" (North Himalayan area) and not as Nepal.

As everyone knows, Shakyamuni Gautama was born at Lumbini grove which lies in the Lumbini Zone of Nepal. The inscription on Ashok Pillar bears testimony to this fact. The world has given credence also the fact that Tilaurakot lying to the northwest of Taulihawa in the Lumbini Zone of Nepal, is the ancient capital of Kapilavastu. The excavation works going on in these areas are hoped to further validate this fact.

It is a matter of great interest for the Buddhist world to know that another Ashok Pillar, dedicated to the fond memory of *Kanakamuni* (Konagamana) Buddha, has been unearthed from Tilaurakot. The Buddhists all over the world would naturally appreciated such finds of archaeological value and importance preserved and taken care of by the concerned agencies. An equally important place for the Buddhists is Devadaha which is the hometown of Mahamaya. The ancient Devadaha has come to be called "Devidmad" now which lies in the district of the Lumbini Zone, Nepal.

So it can be deemed as a bounden duty of the world Buddhists to restore and develop Lumbini, Kapilavastu and Devadaha - the three places of high importance in Nepal for the Buddhists of the world.

Since last few years His Majesty's Government of Nepal, with international cooperation, has been undertaking project to develop Lumbini, the holy birthplace of Lord Buddha.

Though Gautama the Buddha was born at Lumbini in Nepal, he and his teachings have passed beyond the boundaries of Nepal to the whole world. Thus the development of Lumbini, the holy birthplace of Lord Buddha, is a joint responsibility.

The pioneer who came out with the noble idea of developing Lumbini internationally was the late U. Thant, the then Secretary General of the United Nations. This idea of his, which occurred in his mind after his visit to Lumbini, was endorsed with pleasure, when put forward, by the farsighted King Mahendra of Nepal.

A ppeals

One International Lumbini Development Committee was constituted, and appeals were made to form National Lumbini Development Committees and to make contributions generously to the development of Lumbini.

The responsibility of preparing a Master Plan for the development of Lumbini was entrusted to a world reputed architect, Prof. Kenzo Tange of Japan.

In accordance with this Master Plan, His Majesty's Government of Nepal has already acquired the required land for the proposed project, and the plantation of more than 100,000 trees has been carried out by the populace.

An all-weather road linking Lumini to Siddhaarth Nagar is completed. The excavation works in these areas are being conducted with ever greater enthusiasm.

Hence, from the core of my heart, I take this opportunity to make appeals to the Buddhists all over the world, the Buddhist countries and governments, the non-governmental organization and to those who have profound belief in world peace to make their substantial contributions to accomplish the Lumbini Development Project, which, upon completion, will stand as symbol of World Brotherhood, World Peace and Emancipation of the entire living beings on the universe.

Anybody desirous of knowing more about this project may contact :— Mr. Lok Darshan Bajracharya, Chairman, Lumbini Development Committee, Babar Mahal, Kathmandu, Nepal.

विनाश निवेदन

“आनन्द भूमि” का प्रिय ग्राहक, लेखक, हितैषी विज्ञापन दाता इथा सबै सहयोगीहरूमा नम्र निवेदन ।

एक मात्र नेपालको बौद्ध पत्रिका (हाल मासिक) आर्थिक बाक्षले इति त्री (बन्द) हुने अवस्थामा पुग्न आ-
कोले बाध्य भै वार्षिक शुल्क रु १०।— गर्नु पन्थो । हनत रु १०।— ले पनि खचं पुग्ने होइन । यद्यपि विहार गुठीबाट
वार्षिक ४,८०।। आर्थिक अनुदान प्राप्त भएको छ । तथापि चिन्तित ग्राहकहरूको राय सल्लाहमा हाललाई केही मात्र
बढाउनु बेस भन्ने कुरालाई ध्यानमा राखी सोही अनुकूल गरि दिएकोछ । यसमा हितैषी ग्राहकहरूले सहानुभूति पूर्वक
विचार गर्नु भै एक मात्र बौद्ध पत्रिकालाई जोगाउन १ वार्षिक रु १०।— खचं गरी ग्राहक बनी सहयोग गर्नु होला ।

आर्थिक सहयोग बढी प्राप्त भएमा यस पत्रिकालाई उत्तरोत्तर उन्नति गर्ने उद्देश्य अनुरूप द्वैमासिकबाट मासिक
गर्ने पहिलो लक्ष्य हुनेछ ।

व्यवस्थापक

सिद्धार्थ गौतमको जन्म, बुद्धत्व प्राप्ति तथा
वहाँको २५२३ सौ महापरिनिर्वाण दिवस

बैशाख पूर्णिमाको
हार्दिक शुभ-कामना

सिद्धार्थ शिशु निकेतन
गणमहाविहार, काठमाडौं
फोन : १५७४३

लुम्बिनी दँ या

२५२३ दँ बुद्ध जयन्ती या उपलक्षे

समस्त ग्राहक बर्ग तथा धर्म पासापिन्त

भित्तुना

पञ्चनारायण अष्टनारायण

न्हापांनिसेया बाइस्कल पसः
१३७, अस कमलाद्विता, ये ।
स्था : नें० सं० १०४६ फो : ११६३७

लुम्बिनी वर्ष १९७९ स्वाँया-पुन्होया उपलक्षे
सकल महानुभावपिंत जिमिगु भित्तुना दु ।

आनन्दभूमि परिवार

बौद्ध जगत

२५२३ सौं बुद्ध जयन्ती समारोह समिति

भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरको सभापतित्व मा बसेको बैठकले निम्ननिखित प्रस्ताव पारित गरेको छ ।

प्रत्येक वर्ष मानी आएको बुद्ध जयन्ती समारोह लाई यस पाली सन १९७६ साललाई “लुम्बिनी वर्ष” मनाउनु प्रस्ताव जापानमा भएको १२ राँ विश्व बौद्ध सम्मेलनको निर्णय अनुसार हामोले पनि भव्य रूपले मनाउनको निम्ति २५२३ सौं बुद्ध जयन्ती समारोह आम सभा आनन्दकुटी विहारमा नभइ लुम्बिनीमा गर्ने निर्णय भएको छ ।

२५२३ सौं बुद्ध जयन्ती समारोह समिति गठन भएको यस प्रकार छ :-

अध्यक्ष : भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर

उपाध्यक्ष : भिक्षु सुबोधानन्द, भिक्षु सुदर्शन,

भिक्षु दुष्पालामा, श्री प्रयागराज सिंह
सुवाल, श्री छिरिंग तेज्जी ।

सचिव : श्री कनकमान शाक्य

सह सचिव : श्री बुद्धरत्न वज्राचार्य,

कोषाध्यक्ष : भाइकाजी उपासक

सह कोषाध्यक्ष : श्री शाक्य मुनि, श्री गम्भीरमान,
श्री मणिरत्न तुलाधर ।

थाइलैण्डको संघराजा लुम्बिनीमा

२०३५ फागुन २६ गते मित्र राष्ट्र थाइलैण्डका धर्मगुरु संघराजा गौतम बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीमा पुग्नु हुँदा रा० पं० स० श्री दशरथ प्रसाद

कर्मी, लुम्बिनी विकास समितिका अध्यक्ष श्री लोक दर्शन वज्राचार्य, लुम्बिनी सहयोग समितिका प्रतिनिधिहरू, भिक्षुहरू, तानसेन बुटवल र सिद्धार्थ नगरका उपासकहरू र बौद्ध विद्यालयका छात्र छात्राहरूले उहाँको स्वागत गर्नु भएको थियो ।

धर्मगुरु पूज्य संघराजाले माया देवी मन्दिर, अशोक स्तम्भ दर्शन पछि अभिनव बुद्ध मन्दिर र लामा विहारहरूमा पूजा गर्नु का साथै ती दुबै विहारहरूलाई पाँच पाँच सय रूपैयाको सहयोग पनि प्रदान गर्नु भएको थियो ।

लुम्बिनी विकास समितिका अध्यक्षका अनुसार सो अवसरमा थाइ धर्मगुरु पूज्य भिक्षु संघराजाले लुम्बिनी विकास योजनाको सहायतार्थ रु० ३६५६ नगद पनि प्रदान गर्नु भयो ।

त्यसै अवसरमा लुम्बिनी विकास समितिका अध्यक्ष श्री वज्राचार्य, काठमाडौं स्थित थाइ कार्यवाहक राजदूत, भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर र लामा लिम्बुक्षे श्री चोके लिम्पुलाई थाइ धर्मगुरु पूज्य भिक्षु संघराजाले उहाँको आफ्नै ठूलो मेडलले मान पदवी विभूषित गर्नु भएको थियो ।

त्यसै अवसरमा लुम्बिनी विकास समितिका तर्फबाट पूज्य संघराजालाई बुद्धको मूर्ति उपहार स्वरूप प्रदान गरिएको थियो र श्री संघ राजाले पनि थाइ बुद्ध मूर्ति र चीवर (भिक्षुहरूले लगाउने लुगा) लुम्बिनी विकास समितिलाई प्रदान गर्नु भएको थियो ।

पूज्य संघराजाले लुम्बिनीको भिं० आई० पि० प्लटमा अंपका विरुवाहरू रोप्नु भयो ।

लुम्बिनीको लागि जापानी सहयोग

लुम्बिनी विकासको लागि अनेक अन्तर्राष्ट्रिय देशबाट सहयोग पाएको र दिने आश्वासन पाएको समाचार प्रकाशमा आएको छ । सबै भन्दा बढी सहयोग जापानबाट प्राप्त भएको समाचार छ ।

लुम्बिनी विकासको लागि बढी रकम सहयोग दिने देश मध्ये दूसरो स्थान श्री लंका हो अर्थात् दुइ करोड रुपैया श्री लंकावाट पाउने आश्वासन पाएको कुरा लुम्बिनी विकास समितिका अध्यक्ष श्री लोक दर्शनज्यूले बताउनु भयो ।

जापानका बुद्ध धर्मावलम्बोहरूको संस्था २० पू० काइले लुम्बिनीमा निर्माण गर्ने प्रस्तावित अन्तर्राष्ट्रीय सांस्कृतिक केन्द्रको निर्माणका लागि दुइ करोड आठ लाख अस्सी हजार रुपैया सहयोग स्वरूप उपलब्ध गराउने वारेमा हालै सम्झौता भएको छ ।

उक्त जापानी संस्थाले यस वर्षको निर्माणका लागि उपलब्ध गराउने १५ लाख रुपैयाँ टोकियो स्थित शाही नेपाली राजदूतावासलाई हस्तान्तरण गरी सकेको कुरा पनि अधिकारिक रूपबाट थाहा भएको छ ।

चर्चा

लुम्बिनी विकासको निर्माण कार्य छिटो शुरू भएको खण्डमा अरू बौद्ध र अबौद्ध राष्ट्रहरू बाट पनि घेरै सहयोग आउने कुरा लुम्बिनी आउने तीर्थ-यात्रीहरूमा चर्चा छ ।

यात्रीहरूको लागि चाहिने सुविधाको व्यवस्था

र विकास कार्य भइरहेको केही देख्न नपाएकोले विदेशी तीर्थ यात्रीहरू निराश भएर जान्छन् भन्ने चर्चा छ । तर लुम्बिनी विकास गुरु योजनाको नक्सा देखेर निकट भविष्यमा नै लुम्बिनी विकासको कार्य शुरू हुन्छ भनी आशावादी भएर सन्तोष व्यंक गरेको पनि चर्चा छ ।

भूल सुधार

गत अङ्कुमा अर्थात् वर्ष ६ अङ्कु ११, १२ मा पाल्पा होलन्दी विहार सम्बन्धी छापिएको लेखको अन्त्यतिर (पृ. २१ मा) अन्नाजि ४५१४६ हजार रुपैया हुनु पर्नेमा भूलले २०१२२ हजार हुन गएको कुरा यहाँ सच्याइएको छ ।

बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाको देहावसान

वि० सं० १९५८ ज्येष्ठ शुक्ल तृतीयामा जन्म भएको प्रेमवहादुर श्रेष्ठ १६८२ मा बौद्ध भिक्षु महाप्रज्ञा भएर बुद्ध धर्म प्रचार गरेको अभियोगमा राणा शासनले देश निकाला भएका ज्येष्ठतम भिक्षु महाप्रज्ञा “ललितविस्तर” आदि ग्रन्थका लेखक, साहित्य मुता, कर्मस्थानाचार्य, मूतिकार, चित्रकार, धर्म व्याख्याता पछि गृहस्थी भइ केरि गृहत्याग गरी बौद्ध ऋषिको रूपमा प्रकट भएको महाप्रज्ञा २०३५ चैत ६ गते देहावसान भयो । उहाँकी श्रीमती एक छोरा, एक छोरी हुनुहुन्छ ।

कपिलवस्तु तिलौराकोट र देवदह

सिद्धार्थ गौतमको पिता शुद्धोदन महाराजको राजधानी कपिलवस्तु र बुद्धमाता महामाया देवीको माइती घर भएको देवदहको संरक्षण र संवर्धन कामको जिम्मा श्री ५ को सरकारले लुम्बिनी विकासलाई नै सौंपी दिएको कुरा श्री लोकदर्शन वज्राचार्यज्यूबाट प्रकाशनमा आएकोछ ।

स्वागत समारोह

परम पूज्य सोमदेव भिक्षु धीर नाम मुनि महास्थविर भिक्षुब्रह्मगुणा भरण महास्थविर सहित मित्र राष्ट्र थाइलैण्डका बौद्ध शिष्ट मण्डल तथा कोदो क्योदान का अध्यक्ष शोकान ओकानो उपाध्यक्ष रिन्को ओकान सहित मित्र राष्ट्र जापानका बौद्ध शिष्ट मण्डलको स्वागत समारोह लुम्बिनी विकास सहयोग समितिका आयोजनामा गण महाविहार मा सम्पन्न भएको समाचार छ ।

जापानी कोदो क्योदानका अध्यक्ष शोकान ओकानो उपाध्यक्ष रिन्को ओकानहरूलाई धर्मकीर्ति विहारमा, बनेपा चन्द्रकीर्ति विहारमा, मणिमण्डप विहारमा, ल०पु० नागवहालमा भव्य रूपले स्वागत समारोह गरी सम्मान गरेको समाचार छ ।

महापरित्राण

२०३५ चैत्र ३० गते ल्हुतिपुन्ही खुनु दिवंगत जोगमान खडगे व जगमती पिनि पुण्य स्मृतिस (माँ बौया गुण लुमंका) काठमाडौं भोंसिको त्वाले भिक्षु संघ पाखे महापरित्राण पाठ याका दीपि श्री मान बहादुर खडके, श्रीमती सन्तुमाया, श्री तीर्थ खडगे व जहान विजुली सहित सकल परिवार ।

स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनं लिपा बहनि आठ बजे भिक्षुपि मण्डपे विज्याकल । अले भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरं पञ्चशील प्रदान याना विज्यात । अनं लिपा भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरं महापरित्राण या इतिहासया खँ न्ह्यथना भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं थ्व महापरित्राण शुरू याना विज्यागु खँ चर्चा याना विज्यात ।

भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरं धर्म देशना याना

विज्यात । थ्व २०३५ सालया कि स्वकोगु महापरित्राण खः धका श्री राजमान उपासकं न्यंका दिल ।

श्रामणेर महेन्द्र भिक्षु जुल

ख्वप मुनि विहारे च्वना विज्याम्ह श्रामणेर महेन्द्र यात २०३५ बैशाख १६ गते (बुद्ध वर्ष २५२२) श्री सुमंगल विहारया उपोसथ गृहे भिक्षु संघ मुना विनयानुकूलं उपसम्पदा दीक्षा विया भिक्षु याना ब्यूगु समाचार दु ।

उपाध्याय (गुरु) भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविर कर्मवाचा ब्वना विज्यापि भिक्षु सुबोधानन्द भिक्षु बुद्धघोष, भिक्षु महानाम, भिक्षु विवेकानन्द, भिक्षु कुमार काश्यप, भिक्षु ज्ञानपूर्णिक ।

श्रामणेर महेन्द्र उपसम्पन्न जुया भिक्षु जूगुया उपलक्ष्ये सकल भिक्षु संघ व अनगारिकापिन्त भोजन दान ब्यूपि ख्वप मुनि विहारया उपासक उपासिका पि खः । उपासक उपासिकापिन्त जलपान न याकूगु समाचार दु ।

शोकसभा

२०३५ चैत्र १४ दिवंगत बौद्ध क्रषी महाप्रज्ञा गुरुया गुणस्मरण या लागी बौद्ध संघ भक्तपुरया आयोजनाय् शोक सभा जुल । शोक सभाय् बौद्ध क्रषी महाप्रज्ञा पाखे बुद्ध शासन यात गुलित गुहाली जूगु धयागु बारे भिक्षु विवेकानन्द महास्थविरं विस्तार पूर्वकं कना विज्यात ।

न्हापां श्रद्धाङ्गली स्वरूप उपस्थित उपासक उपासिका पिसं दिवंगत महाप्रज्ञाया तस्वीरे स्वाँमा देखाय्गु ज्या जुल ।

बौद्ध संघया अध्यक्ष, उपाध्यक्ष व सदस्य

क्रमशः त्रिरत्न शाक्य, संघरत्न शाक्य व बाबु काजी वज्राचार्य पाखे शोक प्रकाश याना विज्यात ।

विचाः मूँज्या

२५ चैत्र २०३५ खुनु च्वसापासाया ग्वसाले असं दगु बहाले नेपाल भाषाया साहित्य—सुता बौद्ध क्रृषि महाप्रज्ञा मदुया दुःखे विचाः हायकेत भिक्षु सुवोधानन्द महास्थविरया मूनायोत्वे छगू विचाः मूँज्या (शोक सभा) जूगु दु ।

चैत्य पूजा

स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन खलः पाखे चैत्य पूजा याना वया च्वंगुलि दिवंगत मञ्जु वज्र वज्राचार्य या पुण्य स्मृतिस वसपोलं हे देका विज्यागु मखं बहायानापं यता क्यबे च्वंगु चैत्य पूजा ने० सं० १०६६ चउलाया अष्टमी (२०३६ बैशाख ७ गते शुक्रवार) खुनु सकल भिक्षु श्रामणेर अनागारिका पि विज्याका भव्य कथं बुद्ध पूजा जुल । दातापि दुरु भाइ वज्राचार्य, लक्ष्मी हिरा व सकल जहान परिवार ।

ज्ञानमाला भजन लिपा भिक्षु सुवोधानन्द महास्थविरं पञ्चशील विया बुद्ध पूजा नं याका विज्यात । भिक्षु अश्वघोषं धर्मदेशना याना विज्यात ।

लहुतीपुन्हो

२०३५ चैत्र ३० गते लहुतीपुन्हो खुनु सदां थें चैत्य पूजा सम्पन्न जुल । भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरं पञ्चशील, अष्टशील व नवाङ्ग शील विया विज्यात । भिक्षु प्रज्ञारश्मि महास्थविरं बुद्ध पूजा

याके धुंका भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरं धर्म देशना याना विज्यात ।

आनन्दकुटी विशेष बुद्ध पूजा

धर्मकीर्ति विहार पाखे ले छक जुया च्वंगु कथं २०३६ बैशाख ८ गते खुनु आनन्दकुटी विहारे भव्यकथं बुद्ध पूजा जुल ।

भिक्षु महानाम महास्थविर पाखे पञ्चशील प्रदानं लिपा धर्मकीर्ति विहारया अध्यक्षा धम्मवतीं स्वागत भाषण याना विज्यात । भिक्षु अश्वघोष पाखे बुद्ध पूजा याके धुंका भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरं थःगु स्वास्थ्य ठीक मजूसा नं निगू शब्द न्वं वाना धया विज्यात—धर्म धयागु जाकि छ्वाकेगु व स्वर्ग वनेगु आशां यानागु धात्यें या धर्म मखु ।

वसपोलं धया विज्यात—सी धका छर्ति मरया तर मती तै तयागु याय् मागु ज्या सिमधै धका जक पीर दु ।

चर्चा

महास्थविर अमृतानन्द भन्तेया याय् मानिगु ज्या सिमधै धका, विहार गुठीया व मेमेगु छुं नं पीर मकासा वसपोलया आयु गाककं ताहाक ज्वी अले यक्व बुद्ध शासनया ज्या याय् फै । वसपोलं धया विज्यात—थुवले हे तक म्वाइ तिनि धाय् फुम्ह ज्योतिष छम्ह दुसा ज्यू । लंकायाम्ह

ज्योतिषं (५८) न्ये चथादैं तक जक म्वाइ धागु बसत्य ज्वी धुंकल । आ दसा फाला वने धुंकल । ज्योतिष यागु नं चिन्ता व पीर मकासा क्हन आयु ता हाक ज्वी धयागु चर्चा जुल ।

भिक्षु कुमार काश्यपं श्रद्धाया वारे साप बाँलाक धर्म देशना याना विज्यात । लुम्बिनी विकास समितिया अध्यक्षं थव लुम्बिनो वर्षं या दुने हे लुम्बिनी विकासया गुरु योजना कथं ज्या शुरू ज्वी धया विज्यात ।

श्री तीर्थ नारायण मानन्धरं थौया बुद्ध पूजा आनन्दकुटी विहारे यायगु ग्वसा ग्वः पित आनन्द-कुटी दायक सभा पाखे धन्यवाद विया दिल ।

लगमे च्वंम्ह विमला शाक्य परिवारं सकसितं जलपान याका पुण्य कमाय् याना विज्यात ।

अन्ते धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी पाखे श्री ज्ञानिरत्न तुलाधरं धन्यवाद ज्ञापन याना दिल ।

मणिचूडे पूजा

थथे हे २०३५ चैत्र १८ गते धर्मकीर्ति पाखे मणिलङ्घ व मणिचूडे बुद्ध-पूजाय् स्वसः प्यसः मनूतसे भाग कागुलि साप न्ह्याइपुक बुद्ध पूजा कार्य-क्रम सम्पन्न जुल । सकवया गुर्जु पिसं वज्जोगिनी वाय् चवने थाय् सुकू व मेमेगु मागु व्यवस्था याना गुहाली विया विज्यागुलि गाकं सुविधा जुल धयागु चर्चा दु ।

समाज कल्याणया ज्या

२०३५ चैत्र ११ गते धर्मकीर्ति विहार पाखे काझे जिल्लाया पांच खाल धयाथाय् समाज कल्याण केन्द्र देका काठमाण्डुइ चर्पि फोर्गित यका

लहिना काप थायगु ज्या व आख स्यना तर्पि निसः ति (२००) अनाथपित धर्मकीर्ति विहार या उपासक उपासिकापि सर्चिद्य मयाक वना लुधंक भारि नक्सां भ्वे नकेगु ज्या सम्पन्न जुल । गुलिसिन विस्कुट, गुलिसिन चक्कलेट, गुलिसिन साबुं आदि पंजरा बले थें दान विया वल । मिजं तेत कट्टु छग छग व मिसातेत लँ छपा छपा इतुं बहाया चम्पावती बनिया उपासिकां दान विया दिल ।

थवया न्हापा नं कमलवीरसि कंसाकार जुं कम्बल थें जागु लुमुसे च्वंगु गा छ्पु छ्पु विया दिल ।

१२ इच तःधिकम्ह धलोट याम्ह बुद्ध मूर्ति छ्गु नं धम्मवति अनगारिकां छ्गु समारोहे काभ्र जिल्लाया सभापति श्री आशाकाजी वैद्य या ल्हाती समाज कल्याण केन्द्रे स्थापनार्थ लः ल्हाना व्यूगु समाचार दु ।

द्येमा दान

२५२३ बुद्ध जयन्ती व लुम्बिनी वर्षया उपलक्षे पांच खाल या समाज कल्याण केन्द्रे चर्पि अनाथपित भु छपा छपा दान वीगु समाचार दु ।

धन्यवाद ज्ञापन

भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर वीर अस्पताले वासः याकेत चवना विज्यावले करुणा तथा श्रो ५ बडा महारानी ऐश्वर्य राज्य लक्ष्मी, सम्माननीय प्रधान मन्त्री श्री कीर्ति निधि विष्ट, राजसभा स्थायि समितिया सभापति श्री भोपालमानसि कार्कि, श्रद्धेय भिक्षु संघ व मेपि उपासिकापि स्व विज्यागु व कागुलि सकसितं वसपोलं धन्यवाद व कृतज्ञता ज्ञापन याना विज्यागु दु ।

बौद्ध न्हासः लिसः कासा

दें दसं जुया वै च्वंगु कथं २५२३ दैं बुद्ध
जयन्तीया लसताय् जुइगु यल जिल्ला व्यापी अन्तर
पुस्तकालय न्हेकगु “बुद्ध व बुद्ध धर्म” सम्बन्धी
न्हासः लिसः (हाजिर जवाफ) कासा २०३६
ज्येष्ठ शु गते निसें ज्वीगु दु। जनजागृति पुस्तका-
लयया गवसाले ज्वीगु खः। थाय् तरकारी बजार
भुल्खु, ल० पु०।

पुरस्कार वितरण समारोह

२०६५ चैत ४ गते बुद्धवर्ष २५२२ दीपङ्कर
परियत्ति शिक्षालय ल० पु० नागबहाले शिक्षक व
विद्यार्थीपित्त पुरस्कार वितरण समारोह भव्य
कथं जुल।

उक्त समारोह भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर
पाखे पञ्चशील प्रदानं जुल। न्हापां अरह अरहं
धका सुमङ्गल विहारया उपासक उपासिकापिनि
पाखे प्रार्थना जुल। श्री सुरेन्द्ररत्न शाक्य, महेन्द्ररत्न
शाक्य, भिक्षु गुण घोष, अ० सुशीला, प्रा० श्री
आशाराम शाक्य, वीणा रचित छविरत्न धाख्वा
पिसं थथगु विचार प्रकट यागु समाचार दु। श्री
इन्द्ररत्न धाख्वा नं रिपोर्ट न्यंका विज्यात।

प्रज्ञानन्द महास्थविरया जन्मोत्सव

नेपाले दक्षिवे थकालिम्ह महास्थविर प्रज्ञानन्द
भन्तेया ८० दैं क्यंगु जन्मोत्सव २०३६ बैशाख १६
गते अक्षोत्तीया खुनु सुर्थनिसें भिक्षु विवेकानन्दपाखे
बुद्धपूजा भिक्षु ज्ञानपूर्णिक धर्म देशना याना वस-
पोलयात दीर्घयु कामना याना सम्पन्न जुल। छगु
समारोहे भिक्षु बुद्धघोष व सुश्री सुजाता शाक्यपिनि
पाखे प्रज्ञानन्द महास्थविरया पाखे बुद्ध शासनिक

उन्नतिया लागी जूगु गति विधिया चर्चा जुल।

अष्ट परिष्कार सहितं भिक्षु संघ पित्त भोजन
दान जुल।

शोकसभा

२०३५ चैत २५ गते च्वसापासाया आयोजनाय् भिक्षु
सुबोधानन्द महास्थविरया अध्यक्षताय् बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा
दिवंगत जूगुया छगु शोकसभा जुल।

न्हापां श्री प्रेम बहादुर कसाजुं धया दिल-बौद्ध ऋषि
महाप्रज्ञाया जीवनीया ठलक बाँलाक व्याख्या याना साहित्य
सेवा, बुद्ध धर्म प्रचारक व कलाकारया नापं कवि नं खः।
बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा जक मखु नेपाले मेर्पि थेरवादी
भिक्षुपिसं नेपाल भाषाया सेवा व बुद्ध धर्म प्रचार यागु
गुण कीसं लोमंक्य मज्यु धया दिल।

राज सभाया सदस्य व प्रज्ञा प्रतिष्ठानया सदस्य
श्री कवि सिद्धि चरण श्रेष्ठ बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा सिना
वंसा न अमर जुया विज्याम्ह खः धया दिल।

भिक्षु अश्वघोष धया विज्यात- बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा
दिवंगत जुल धका शोक जक प्रकट यानां मग। वसपोल
यागु सफुत छापे यायगु नं वसपोल यागु गुण लुमंकागु
ज्वी। सुं व्यक्ति सिना वने धुंका शोक यायगु सिकं म्वाना
चबले मुल्याङ्कन याय फेक्यगु नं आवश्यक खन।

वयो वृद्ध सिद्धि रत्न कसा नं श्रद्धाङ्गली अर्पण याना
दिल।

भिक्षु सुदर्शनं बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा जीव मान काले
अन्तर्वार्ताया टेप न्यंका ऐतिहासिक पृष्ठभूमि नाप महाप्रज्ञा
या छु सम्बन्ध दु धयागु व्याख्या याना विज्यात।

भिक्षु सुदर्शनं छपिनि (महाप्रज्ञाया) अन्तिम इच्छा
छु धका न्यना विज्यागु प्रश्नया लिसः खः नेपाले थेरवाद
बुद्ध धर्म प्रचार यायत भिक्षु भिक्षुणी (अनागारिका) उपा-

आनन्द भूमि

सक उपासिकार्पि छधी जुया बुद्ध धर्म अध्ययन याना आच-
रण बालाका फलने प्राप्त याइ धयागु ।

छपि मदे धुं का छपिनि नामं परित्राण पाठ, धर्मदेशना
याकेगु, भोजन दान बीगु आदि धर्मया ज्या यायगु
बारे छपिनि छु विचार धकां भिक्षु सुदर्शन नंगु प्रश्नया
लिसः बीद्ध छहिं विया विज्यात-

आम प्रश्नया बारे जिं छुं धाय् मसः छाय् धासा जिके
उगु बारे ज्ञान मदु । जि गन गन ध्यनी, जित लाई धका
मस्यु । तर पुण्य कर्म यापिन्त अवश्य धर्म लाइ । सी धुं कु
पिःत लाइ मलाइ मस्यु ।

धर्मवती गुरुमाँ नं शोक प्रकट याना धया विज्यात-
थःवर्मा लिहाँ वया महाप्रज्ञा नाप लाबले वसपोलं धया
विज्यागु खें खः नेपाले भि भिगु ज्या याय् अपु मजू । विरो-
धीत नुगः मुइपि मार वेयो । ज्या मयासे सुंक च्वंसा छुं
थाय् किचः खने मर्द थें विरोधीत मुं दै मखु । ख्यौं थाय्
मत तप्वा याना च्याके बले थःगु किपालु नं तःध याना
खने दै थें ज्या याना यंकु लिसे शत्रुत वा मार दया वैगु
होशति । दिक्क चाय्मते धागु खें धात्यें खः धयागु शुल ।
उत्साह मदया दिक्क जुल कि अथवा विरोधी दया वल कि
महा प्रजा लुम धया विज्यात ।

अन्ते सभापति महाप्रज्ञाया जीवनी बारे थःत अनुभव
जूगु खें न्हाथना शोक सभा क्वचाल ।

आनन्दकुटी विहार गुठीया निर्णय

२०३५ चैत्र २७ गते भिक्षु महानामया अध्य-
क्षताय् चंगु आनन्दकुटी विहार गुठीया कार्य
कारिणी बैठकं निम्नलिखित निर्णय यागु जुल :-

१) भिक्षु अश्वघोषं १५-११-२०३५ या पत्र
द्वारा आनन्द भूमि पत्रिकाया सम्पादक पदं राजि-

नामा विया है विज्यागु स्वीकार मयायगु व वसपोलं
हे पत्रिका चले यायत आग्रह यायगु,

२) आनन्द भूमि पत्रिकाया वार्षिक शुल्क
बढे याना निम्न अनुसार यायगु :-

क) वार्षिक शुल्क- रु० १०।-

ख) आजीवन ग्राहक शुल्क- रु० १००।-

ग) १० मह ग्राहक देकूम्हथात १गू पत्रिका
दच्छियात निशुल्क बीगु ।

घ) १० मह उपो हाकनं १०मह या ग्राहक
देकूसा १०मह । १०मह या ल्याख दाँ १०% सयकडा
१०। कमिशन विझगु ।

अनिश्चित कालया लागी भिक्षु अश्वघोषं सम्पा-
दन कार्य यायगु निर्णय यागु दु ।

चैत्य पूजा

२०३६ बैशाख २२ गते शनिवार खुनु न्हायक
त्वाया श्री बुद्धिहर्ष व श्रीमती दिलशोभा तुलाधर
पिनि श्रद्धां श्रीघ विहारस चैत्य पूजा रुःङः धायक
सम्पन्न जुल । उक्त चैत्य पूजास सकल भिक्षु संघ
श्रामणेर व अनगारिकार्पि विज्याका जलपान भोजन
दान जुल ।

बौद्ध अभियान

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी स्थापना जुसें
निसें काठमाडौं पिने बौद्ध गोष्ठी, प्रवचन व बुद्ध
पूजा आदि याना बौद्ध अभियान जूगु थाय् थथे खः ।

भोँत (बनेपा) दाप्चा, सक्व (सांखु) नगाँ
बलम्बु, त्रिशूली, मच्छे नारायण, बुंगमती, टोखा,
नागी, धर्मस्थली, ललितपुर, खम्पु, ख्वपासि,
च्वभाः, नारायणगढ, नाला ।

लुम्बिनी वर्ष : २५२३ सौं बुद्ध जयन्ती संक्षिप्त कार्यक्रम

साप्ताहिक धर्म देशना

२०३६ बैशाख :	२३ गते आदित्यबार :	काठमाडौं :	भिक्षु सुबोधानन्द	७ बजे बेलुकी
	२४ गते सोमवार :	इन्द्रचोक :	भिक्षु सुदर्शन	७ बजे बेलुकी
	२५ गते मंगलबार :	दुर्गंवही :	भिक्षु प्रज्ञारथिम	७ बजे बेलुकी
	२६ गते बुद्धबार :	रङ्गाबाहा:	भिक्षु कुमार काश्यप	७ बजे बेलुकी
	२७ गते वृहस्पतिवार :	सिद्धार्थ नगर :	भिक्षु सुदर्शन	७ बजे बेलुकी
	२८ गते शुक्रवार :	लुम्बिनी :	"	७ बजे बेलुकी
	२९ गते शनिवार :	लुम्बिनी :	"	६:३० बजे बेलुकी

रेडियो नेपालबाट साप्ताहिक बुद्ध-वन्दना

२३ बैशाख २०३६ देखि २८ बैशाख २०३६ सम्म चिह्नान ६:३० देखि ६:४५ सम्म

२९ गते बैशाख पूर्णिमाको दिन चिह्नान, दिउँसो तथा बेलुकी तीनै सभामा आधा आधा घण्टाको विशेष कार्यक्रम साप्ताहिक चलचित्र प्रदर्शन भक्तपुर, लुबु, थेचो, मध्यपुर र लुम्बिनी

आनन्दकुटी विहारको बुद्ध-जयन्ती कार्यक्रम

प्रातः : ७:०० स्वयम्भूमा बुद्ध पूजा

८:०० देखि आनन्दकुटी बुद्ध-पूजा, शील-प्रार्थना, धर्मदेशना, तथा अस्तिधातु दर्शन

९:०० देखि भिक्षु अनागारिकाहरूलाई भोजन,

९:३० देखि उपासक उपासिकाहरूलाई क्षीर भोजन,

मध्याह्न : १:१० परित्राण तथा धर्मदेशना

लुम्बिनीको कार्यक्रम

२८ गते बैशाख २०३६ शुक्रवार बेलुकी ७:०० बजे देखि भजन, धर्मदेशना तथा चलचित्र प्रदर्शन

२९ गते बैशाख २०३६ शनिवार बुद्ध-जयन्तीका दिनको कार्यक्रम

प्रातः : ६:०० बुद्ध-पूजा, शील-प्रार्थना र धर्मदेशना

७:०० सांस्कृतिक बाजा खलक, भजन, स्त्रोत पाठका साथ बुद्ध-प्रतिमा यात्रा

८:३० सम्माननीय प्रधानमन्त्री श्री कीर्तिनिधि बिष्टज्यूको अध्यक्षतामा सर्वजनिक बौद्ध सभा (सभाको कार्यक्रम निमन्त्रणा कार्डका साथ संलग्न)

९:०० भिक्षु अनागारिकाहरूलाई भोजन प्रदान

९:३० श्री ५ को सरकार हुलाक सेवा विभाग बाट १९७९ लुम्बिनी वर्षको उग्लक्षमा प्रकाशित प्रथम टिक्टमा टाँचा लगाउने ।

१:०० सम्माननीय प्रधानमन्त्रीज्यू. माननीय मंत्रीगण, महामहिम राजदूतहरू, विशिष्ट आमन्त्रित अतिथिहरूको दिवाभोजन (लुम्बिनी विकास समितिबाट) उपासक उपासिकाहरूलाई क्षीर भोजन

बेलुकी : प्रदीप पूजा

**भिक्षु अमृतानन्द द्वारा सम्पादित
बौद्ध साहित्यक्रो असूल्य रत्नालंकृ**

१) बुद्धकालीन ब्राह्मण	भाग १	७/-	(पृ० ५०१)
२) बुद्धकालीन गृहस्थीहरू	"	८/-	(पृ० ५८१)
३) बुद्धकालीन राजपरिवार	"	१०/-	(पृ० ६६५)
४) बुद्धकालीन महिलाहरू	"	८/-	(पृ० ५५६)
५) बुद्धकालीन परिव्राजकहरू	"	१६/-	(पृ० ७६६)
६) बुद्धकालीन श्रावक—चरित	"	६/-	(पृ० ३७८)
७) बुद्धकालीन श्राविका—चरित	"	२२/-	(पृ० १००६)
८) बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव	"	१८/-	(पृ० ६३८)
९) बुद्धकालीन प्रेतकथा	"	१०/-	(पृ० ३८२)
१०) बुद्धकालीन विलानकथा	"	१२/-	(पृ० ४०४)
११) बुद्धकालीन ग्रन्थहरूको विषय सूची		५/-	
१२) बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग—२	"	१५/-	(पृ० ५४३)
१३) बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग—३	"	१७/-	(पृ० ६१७)
१४) बुद्धकालीन गृहस्थी भाग—२	"	१५/-	(पृ० ५४२)

प्रतीक्षामा

बुद्धकालीन गृहस्थीहरू भाग—३

यी पुस्तकहरू पाइने ठेगाना :

मानन्दकुटी, स्वयम्भू हेराकाजी सुइका, नागवहाल, ललितपुर तीर्थनारायण मानन्धर, कमलाछि

प्रज्ञा सच्चिद्यक्रो रत्न हो

गौतम बुद्धको २५२३ सौ

परिनिर्वाण दिवस र

लुम्बिनी वर्ष १९७६ को

उपलक्ष्यमा

समस्त देशवासीहरूमा शुभ कामना

यशोधरा बौद्ध विद्यालय

निम्न माध्यमिक स्कूल

आपित २०१३

फोन. २१४३५

लुम्बिनी वर्ष १९७६

बैशाख पूर्णिमाको

उपलक्ष्यमा

हार्दिक चुभ-कामना

★ ★ ★ ★

शाकय प्रेस परिवार

फो० १३६०४

“ पञ्च्रात रतनं रतनं ”

२५२३ सौं बुद्ध जयन्तीको उपलङ्घयमा
हात्रो कामना छ —

विश्व जन मानसमा ज्ञानको ज्योति फैलियोस्

फोन : १११६३
१२४६६
स्वयम्भू, काठमाडौं

आनन्द कुटी विद्यापीठ
तथा
आनन्द कुटी कन्या विद्यापीठ

व्यवस्थापक : भिक्षु महानाम, प्रकाशक: आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू, नेपाल। फो. नं. १४४२०

मुद्रक : शाक्य प्रेस, ओम्बहालटोल, काठमाडौं। फो. नं. १३६०४